

Bibliothèque numérique

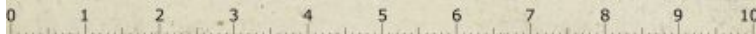
medic@

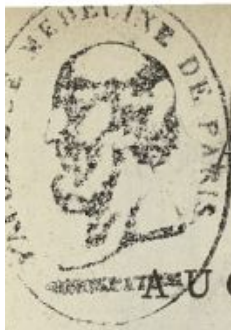
**Antonius Musa / Caldani, Floriano
(éd.). Antonii Musae qui Augusti
Caesaris medicus fuit, fragmenta
quae exstant, collegit nunc primum**

*Bassani : Apud Josephum Remondini et filios, 1800.
Cote : 32592*

*ex marmore
In Museo Obiciano*

ANTONII MUSÆ
QUI
AUGUSTI CÆSARIS
MEDICUS FUIT
FRAGMENTA QUÆ EXTANT

Collegit nunc primum, præfatus est,
commentarios, & notulas addidit

FLORIANUS CALDANI

REG. SCIENT. ACADEM. TAURIN. GOTTINGEN.
PATAVIN. INSTIT. BONONIEN. SOCIUS.

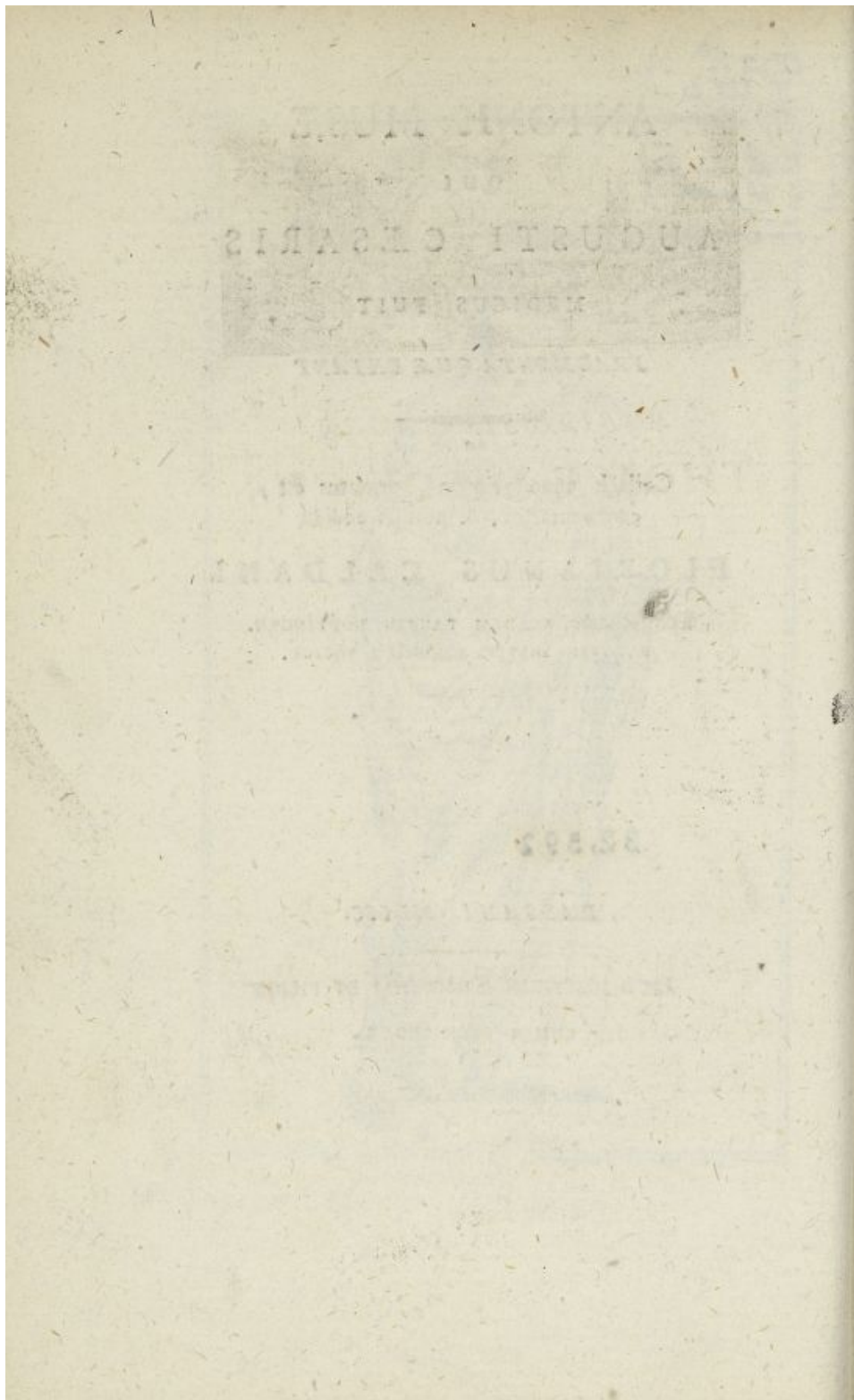
32,592

BASSANI MDCCC.

APUD JOSEPHUM REMONDINI ET FILIOS

CUM R. PERMISSIONE.

NOBILISSIMO VIRO
THOMÆ DE OBICIIS

AUSTRIÆ, BOHEMIÆ, LUCE, FLORENTIÆ
PATRICIO,
EX HUNGARIÆ MAGNATIBUS,
NOBILI LIBURNICO, BONON. MUTIN. FERRAR. CC.
ORCIANI ET S. R. I. MARCHIONI,
CC. CC. CC.

FLORIANUS CALDANI.

*P*LURIMA sane tunc mihi in mentem
venerant, VIR NOBILISSIME AC PRÆ-
STANTISSIME, cum abs TE id rogavi,

4

ut opusculum hoc qualecumque, quod
eram editurus, Tuo nomine sineres
insigniri. Præter enim quam quod e-
ruditum virum, atque optimarum ar-
tium cultorem, fautorem, patronum o-
pusculum ipsum exposcere videbatur;
illud etiam accedit, quod jamdiu ob-
sequio in TE & observantia cum omni-
bus certabam, quin tamen mecum ipse
lætari possem, eam me in universo ho-
minum conspectu posuisse. Quot enim
in me TUA beneficia, quot merita!
TU, ut hoc primum memorem, avun-
culum meum Antonium Borsarium plu-
rimis abhinc annis adeo TIBI devin-

xi.

*xisti, ne quis eo sit devinctior alter:
 Tu me tam suaviter, tam officiose,
 tam humaniter excipere dignatus es
 sæpissime, ut Tui ipsius familiaris
 viderer. Imo, cum me antiquarum re-
 rum studio delectari perceperis, me
 teçto sæpe invitas & domo; & Biblio-
 thecam TUAM, & amplissimum Mu-
 seum, quo Catajum assidua cura &
 impensis exornasti, deliciis meis ju-
 bes inservire. Valetudinem TUAM
 Tu mihi concredidisti: neque mihi
 clausa consilia TUA: neque dulcissi-
 mum amici nomen denegatum; quod
 animum eo magis titillat atque erigit,*

quo ex perantiqua ac nobilissima Stir-
 pe natus & Avos ex annalium monu-
 mentis testes superbiter excitare pos-
 ses, qui gloriam OBICIÆ genti com-
 pararunt, & honoribus inolescere, ut
 apud nonnullos in more est, quibus
 THOMAS, quibus PIUS ÆNEAS, qui-
 bus FERDINANDUS Patruus magnus
 TUUS, quibus TU ipse condecoratus
 fuisti. Cum in his vero maximam si-
 bi partem fortuna vindicet, ac veram
 gloriam in una virtute poni, & cal-
 lidam virtutis indagatricem philoso-
 phiam esse TIBI persuaseris, TU Pro-
 avos Tuos omnes in virtute & philo-

sophia tum excolenda tum promovenda antecellis ; & Catajum , quo antea celsissimi Principes ad otium se & ad vitæ tranquillitatem convertebant , Musis , TIBI , solidæque philosophiæ consecrasti . Et revera dum Philosophi de optimo & honesto divitiarum usu ita disputant , ut alii ad valetudinem & ad voluptatem tantummodo gignendam eas censeant comparatas , alii contra morum depravationem opibus referant ; dum nonnulli se divites ideo putant , quia eam rerum satietatem atque abundantiam assequuti sunt , ut nihil sibi amplius deesse arbitrentur ; Tu di-

vitias TVAS omnes ad ditandum animum TVUM, ad amicos erudiendos, ad juvandos egenos, ad artium studiorumque incrementum contulisti: qua in re unusquisque bene cordatus vir TE & opulentiozem Cræso, & Philosophis omnibus sagaciorẽ merito existimabit. Eò siquidem labores TVOS omnes solum & semper spectasse certus scio, id unice expetebas, cum & in codicibus & in simulacris colligendis, & in nummaria cella locupletanda tempus, curas, operam, pecuniam impendebas. Nec aliorum usquam consiliis opus fuit. Tu falsum vero distinguis,

guis, *Tu recens vetustiore, Tu futilia respuis, Tu in utilioribus totus moraris. Quod si ea admirabilitatem faciunt, quæ magna per se sunt, & præter opinionem, quis TE non suspiciet, quis maximis TE non efferet laudibus, cum in FERDINANDI Nepote philosophum, amicum, patronum boni omnes admirentur, diligant, venerentur?*

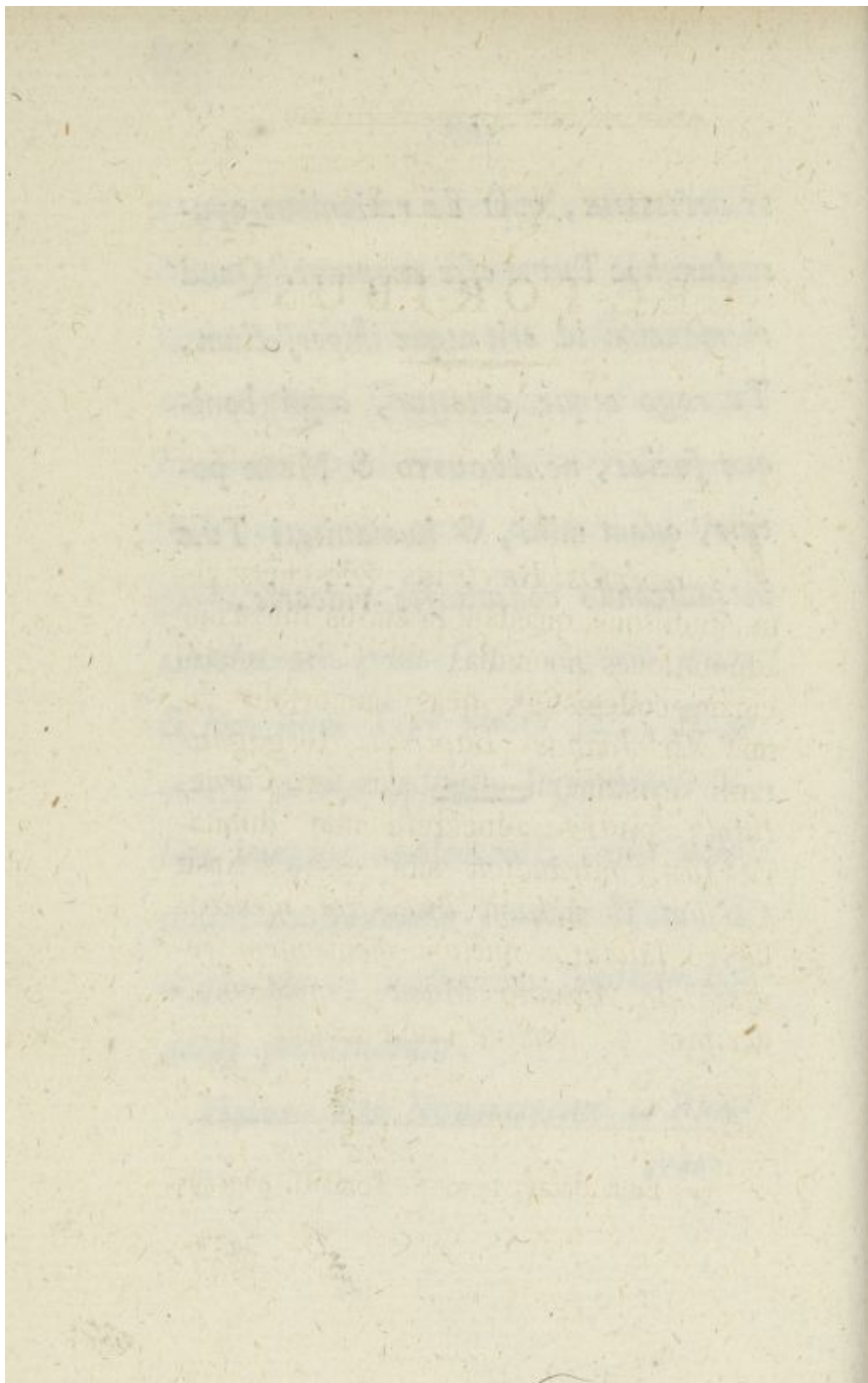
Jure autem opusculum hoc TIBI erat inscribendum, VIR NOBILISSIME. Cum enim Vincentii Beninii Autographum commentarium de Antonio Musæ Augusti medico in amplissima TUA Bibliotheca collocarim, probatum TI-

BI

*BI futurum fore intellexi, si collectis
Musæ fragmentis ipsummet Commen-
tarium addidissem notis auctum atque
emendatum. Quin ut aliquod opuscu-
lo decus accederet, AUGUSTI Impera-
toris imaginem operi præire iussisti,
quam perrarum Musei TUI marmoreum
simulacrum præsefert: æquum enim
& honestum TIBI visum fuit, frag-
menta a me collecta Imperatoris il-
lius imagine condecorari, cujus vale-
tudini conservandæ præfuit Musa, &
a quo tot in medicorum familiam ho-
nores promanarunt.*

*Habes, VIR NOBILISSIME AC PRÆ-
STAN-*

STANTISSIME, quot de rationibus opusculum hoc TUUM esse exoptavi. Quod si mancum id erit atque imperfectum, TE rogo atque obtestor, æqui bonique facias, ne AUGUSTO & Musæ potius, quam mihi, & humanitati TUÆ in judicando consuluisse videaris.

C A N D I D I S
L E C T O R I B U S .

---

*V*INCENTIUS BENINIUS (de cujus vita studiisque quædam præfatus fui) cum adnotationes nonnullas ad *Celsi* medicinam collegisset, quas immortalis famæ Vir *Joannes Baptista Morgagnus* tanti existimavit, ut suis in *Cornelium* epistolis adnectere non dubitavit (a), *mirandum* sibi esse scripsit *Celsum Cornelium inter tot medicos ab eo laudatos nullam mentionem fecisse de Antonio Musa, medico & scriptis & nomine sui sæculi celeberr-*

(a) Edit. Patav. 1750. 8. Tom. II. pag. 395.

berrimo, & Asclepiadis, a quo Celsus non pauca decerpit, sectatore, ut in meo (sic ille) de eodem Musa Commentariolo patebit (a). Quod Commentariolum cum docti homines longo annorum intervallo expectassent, spem omnem Auctoris obitus sustulit, quominus publici juris fieret. At felici sane eventu omnia quæ manu exarata Beninii supererant opera studiose persequutus fuit Conterraneus ejus eruditissimus Aloysius Mabilius, ne adversæ illius fortunæ ferrent injurias, quæ cum illustrium Virorum scriptis summam persæpe diem afferat, in causa est, ut eorum studia expectemus frustra, atque utilioribus eorum perquisitionibus inviti careamus. Pluries de hoc Commentariolo Mabilius mecum sermocinatus est, alte conquerens, man-
cum

(a) Ibid. pag. 407.

cum esse, atque in allatis Scriptorum auctoritatibus ideo infidum, quod ibi loci vitam *Beninius* degerat, in qua Bibliothecæ numerosiores desiderabantur, quibus is absque damno carere nequit, cui hujuscemodi studia deliciae sunt atque oblectamento. Codicem mihi perlegendum *Aloysius* insuper tradidit; & cum ea omnia ibidem collecta & eleganti stylo disposita invenerim, quæ de *AUGUSTI* medico ex Veterum historiis accepimus; cumque & medicis & antiquarum rerum diligentibus pergratum fore dicitassent quamplurimi, si eò *Beninii* opus perducerem, ut evulgari posset; omnes meas vires intendi, ut Commentarius hic, quoad per me fieri posset, ab oblivione politius vindicaretur. Historicorum hinc opera versare non destiti, ut quæ *Beninius* citaverat loca accuratius recognoscerem, falsa rejicerem, adderem quæ deficerent;

rent ; hinc eas disputationes , quas de *Musa* docti homines ediderunt (a) mihi perlegendas comparavi ; notulas hinc quasdam Commentario ad id potissimum adjeci, ne quæ *Beninius* ratione temporum ac librorum inopia ignorabat, ignorare me quis vitio verteret .

Ad finem vero labor hic jam properabat , cum docti me quidam Viri reprehenderunt, cur nempe tantum ope-

---

(a) Ludovici Chr. Crellii *Antonius Musa Augusti medicus observationibus varii generis illustratus*. Lipsiæ 1725. 4.

Antonius Musas Charecter, represented by Virgil in the person of Japis. A dissertation by F. Atterbury late, Bishop of Rochester. Vide Diarium, cui titulus: La Bibliothèque Britannique. Tom. XV. Part. II. 1740. à l'Haye pagg. 377 -- 392.

Chr. Rose *de Augusto contraria medicina curato*. Halæ 1741. 4.

De Antonio Musa Aug. Medico, & libris qui illi adscribuntur, Auctore Jo. Christ. Gott. Aekermann, Prolusio, Altorfii 1786. 4.

operis in *Beninii* Commentario impenderem, inique autem agerem cum *Augusti Medico*, cujus *Fragmenta* (numquam seorsim edita) exoptabant ipsi summopere & emendata & una simul collecta? Nova igitur mihi accessit cura: & *Musæ* Epistolam ad *Mæcenatem*, & medicas quæ supersunt compositiones lubenter recensui, varia, ut appellant, lectione, notis, & observationibus exornavi; quæ sane præterquamquod veteris medicinæ monumentum veluti præbent, plura insuper medicinam facientibus utilia continent, quæ ab nostra memoria tot sæculorum decursu prorsus exciderunt. Et exciderunt sane jure nescio, an novitatis potius amore! Si Veteribus enim multiplex medicaminum farrago insimul coagmentata probabatur: minus ne redarguendi Neoterici sunt, qui iis spretis compositionibus, quæ tanto apud Veteres in honore propter

b

uti-

utilitatem fuerunt, novas remediorum formulas amarunt in medium adducere, quas si cum pollicitis utilitatibus expertus compares, iis non semper, neque omnino respondentes invenies?

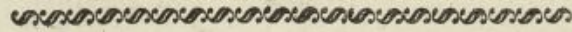
Hæc ea sunt, candidi Lectores, quæ ad *Beninium*, *Mabilium*, ad me referenda puto: quanti autem hæc facienda sint, Vos facilius multo pro singulari vestra benignitate dijudicabitis.

VINCENTII BENINII
COLONIENSIS
DE ANTONIO MUSA
COMMENTARIUS

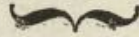
Ex MS. in OBICIANA Bibliotheca
asservato

*Nunc primum editus & notis exornatus
premissa Auctoris vita.*

DE VITA, ET SCRIPTIS
VINCENTII BENINII
COLONIENSIS.

COLONIÆ Venetorum ex honestis parentibus ortum habuit *Vincentius Beninius* anno hujus sæculi tertiodecimo (a). Cum ex oppido natalem ipse egerit diem, ne quis ideo existimet, humili eum loco natum, atque ad optimos viros gignendos impari; perinde ac notum omnibus perspectumque non sit, *Ulysem* ex Ithaca, ex Arpino *Tullium*, ex humilioribus locis alios originem duxisse, qui nihilo minus & litteratissimi habitus sunt, omnique sapientiæ & gloriæ genere exornati. Quamvis enim neque eruditorum hominum in his locis consuetudine, neque præceptorum copia, neque librorum commodo, neque exemplo tandem ad sapientiam adipiscendam quisquam provocetur; innatâ tamen nonnulli appetendæ philo-

so-

(a) Die 24. Maji .

sophiæ cupiditate ducti, cum nihil in patria metuant, nihil angantur, nihil concupiscant (quod in magnis urbibus persæpe fieri quotidiana nos observatione docemur), solo philosophiæ alliciuntur studio, clarissimos viros ac optimis artibus institutos vita functos memoria revocant, epistolarum commercio cum aliis consuetudinem ineunt, omnia denique quæ sapientiæ acquirendæ favere putant atque inservire, cupiunt, expetunt, persequuntur.

Et re quidem vera quamplures ex his viris tulit Coloniæ oppidum, quod & situ loci & aeris salubritate sese quam maxime commendat. Resonat enim ubique inter litterarum cultores *Bernardini Rutilii* fama, qui a CAROLO V. Romanorum Imperatore aureo torque donatus, mox ad jus Civile in Avenionensi Academia profitendum accitus est, quanquam morte prærepto munus non licuerit obire. *Petri Pauli*, ac *Martii* ex eadem *Rutiliorum* familia nemo est quem lateant nomina: Juris ille doctrina atque humanioribus litteris celeberrimus; fama hic atque ingenii facultate adeo præstans, ut laurea nondum corona ipsi insignito, Civile jus publice tradendum Venetus Senatus novo exemplo mandaverit (a). Quid de *Joanne*

Pe-

(a) Senatus enim consulto provisum fuerat, ne quis Universitatis exhedras conscenderet, quin laurea fuisset corona donatus.

Petro Crasso dicam, qui tantam Romæ ingenii sui, suæque doctrinæ famam excitarat, ut *PAULUS III.* Pontifex summus eum Viterbiensi Episcopatu condecoraverit? Quid tandem de cæteris? Extant siquidem apud literatos viros, & *Laurentii Pezzi*, & *Simeonis Zuccolo*, & utriusque *Sablani* opera aut latino aut vulgari idiomate conscripta, & celebrata. Memoria extat jucundissima *Jacobi Facciolati*, de latinis literis, si quis alius, optime meriti, qui non tam Patavini Seminarii, cujus ipse studiis præerat, quam Universitatis ornamentum fuit, in qua & doctrinam ejus & eruditionem, & dicendi copiam ac suavitatem Cives, dum viveret, admirabantur. Is licet Tauriliæ in collibus Euganeis natus, Coloniensis dici voluit atque haberi, quod ad ejus oppidi laudem maxime facit.

Hos quidem pæne ab ortu sibi ob oculos posuisse videtur *Vincentius Beninius*, hos memorabat, hisce invidebat. Sed cum a pueris excessisset, tanto eum ingenio excellere Parentes cognoverunt, ut reprehensos se fore crediderint, si quos ex eo fructus uberrimos consequuta patria esset, arescentes potius eorum culpa deploraret. Hinc cum jam nullam prætermiserint curam, nilque intentatum reliquerint, ut humanioribus ipse litteris, & physices elementis institueretur, octodécimo ætatis anno Patavium miserunt (urbem eruditissimis sem-

b 4 per

per hominibus, liberalissimisque studiis affluentem), ut ea in arte sese exerceret, quæ cum cæteris utilitate antecellat, Patriæ, Civium, sui tandem bono consuleret.

Cum itaque ad medicinam addiscendam se contulisset *Beninius*, omnes intendit vires, ne quod in ea scientia esset utilius, se neglexisse videretur. Chemicis hinc ac physicis periculis intererat assidue, ut legibus, quæ humanum corpus, ad omnium rerum instar, regunt ac moderantur, informaretur: nosocomio numquam deerat, ne se morborum causæ, varietates, effectus, ac remedium vires laterent: anatomicis præparationibus adeo delectabatur, ut tam impliciti horologii fabricum se evasurum cognosceret; neque ulla erat medicinæ pars, cui incumbendum sibi esse non arbitraretur, tum quia maximas ab ea utilitates se percepturum fore videbat; tum quia nullam artem esse existimabat, quæ a medicis Viris aut observatione quadam aut experimento ornata non fuerit ac veluti locupletata. Quod sane ab iis præsertim animadversum volo, qui medicam artem, ejusque cultores quotidie objurgantes, iis ipsis observationibus assidue utuntur, easque collaudant, quæ a medicis primum inventæ, auctæ, comprobatæ fuere. Quantum autem ipsi temporis a medicinæ studio supererat, cum se politioribus semper litteris abdidisset, tantum sibi ad hæc studia recolen-

colenda sumebat. Erat siquidem jucundus *Joanni Antonio Vulpio* (a) viro summo, ejusque fratribus: vivebat cum *Jacobo Facciolato*: a *Morgagno* & *Brunaccio* honorifice est habitus: audiebatur a *Lauro Quirino* optimarum artium cultore, cultorumque patrono. Quin immo amplissimum hunc Senatorem, *Fracastorii* poema *de Syphilide* italicis carminibus a *Beninio* redditum anno ætatis suæ decimonono, plausu prosequutum fuisse, atque adolescentis animum excitasse accepimus (b). Valeant igitur ii qui severiore semper vultu, tristisque habitu medico esse incedendum putant, nec animum unquam graviore studio, ac dolenda ægrotorum imagine diu fatigatum honesto levamine, suavique etiam Musarum cantu recreandum esse ac relaxandum (c). Qua profecto doctrina cum eos ipsos summos Viros eruditos fuisse *Beninius* minime ignoraret, quos excellenti animo ac virtute, & moderatos & graves extitisse historiæ referunt, decorum sibi atque utile censuit, si litteræ, quas
a pue-

(a) Vide adnotat. in *Carulli* Carm. XVII. pag. 62.

(b) Uti in Epistola nuncupatoria carminibus ipsis præmissa.

(c) *Explodendi sane illiberales & inhumani illi homines, qui liberalium artium & humanarum litterarum elegantiam a medicorum consortio ablegare non erubescunt. Illos humanitatis inspectatores & feritatis sectatores quis ferat? &c.* *Patinus* in Oratione: quod medicus debeat esse πολυμαθής.

a pueris adamavit (a), animo laboribus curisque labefactato solatio essent atque oblectamento.

Medicis vero jam studiis confectis, doctorum hominum consuetudine tam incredibili *Vincentius* fruebatur cum voluptate, ut Patria minus, parentibus, amicis delectaretur. Qui tamen, cum illos ejus memoria, fama, desideriumque teneret, vix laurea redimitum corona in Patriam revocarunt (b) atque illum Civium suorum valetudini opera consilioque opitulari ac praesesse decreverunt. Quid vero ab adolescente (cum vigesimum primum vix aetatis annum ageret) erat expectandum? Quid ab homine, qui litterarum magis studio ad id usque tempus incensus fuerat, quam aegrotorum salute, ac medicae artis utilitate commotus? Cum haec, aliaque ejusmodi ab invidis discutari *Beninius* novisset; cumque eo munere ab honestis se Civibus exornatum videret, cujus dignitatem magnitudinemque satis animo percipiebat, maxima se alacritate medicinae profitendae tradidit, ut si quid in ea se versatum fuisse sentiebat, id totum quantumcumque fuisset, ipsis etiam adversariis probaretur. Neque honestos spes Cives, non amicos fefellit. Qui enim in Urbe celeberrima Hippocraticae disci-

---

(a) Vide Epistolam nuncupatoriam praepositam ejus operi *Annotazioni sopra la coltivazione di Luigi Alamanni*.

(b) Anno 1734.

disciplinæ se totum devoverat, qui Celsianum opus
 ita in deliciis habuit, ut nulla esset dies, qua e-
 jus accurata lectione careret, nullum inimicorum
 jurgiis locum reliquit. Pauperes siquidem morbis
 detentos libenti animo ac Christiana pietate sapi-
 sime invisebat, nulla aut tempestatis aut suimetis-
 ipsius habita ratione, simpliciore eos methodo quo-
 ad fieri posset propriis persæpe sumptibus persana-
 bat, verborum comitate consolabatur. Iis nun-
 quam sua defuit opera, cum quibus aliqua *Beni-
 nio* fuisset necessitudo, cum nil sibi jucundius ac-
 cidere posse judicaret, nil desiderabilius, quam ut
 quos ipse aut amore aut existimatione prosequere-
 tur, eosdem de se non tam verbis, quam diligen-
 tia studioque redderet certiores. Nec de locuple-
 tum ac matronarum valetudine minus erat sollici-
 tus, quibus tamen remedia animo magis recreando
 quam sanitati restituendæ accommodata se compa-
 rare profitebatur; cum hoc ii sibi habeant persua-
 sum, eâ se natura donari, ut odoræ tantum a-
 quulæ, leniaque pharmaca a medico in eorum u-
 sum expetenda sint; amara autem, nauseam, do-
 lores, æstum excitantia rudioribus hominibus sup-
 peditanda. Infelix artis conditio! cui tamen ita
Beninius indulisit, ut nunquam de se, deque ar-
 tis ministerio esset cuiquam condolendum. Nam
 tanta erat oris ipsius verecundia, tanta mansuetu-
 do, venustas, morumque suavitas, ut solatium a-
 mi-

micis præberet, ægris spem, & si qua per ipsum liceret, voluptatem.

Quare *Beninius* ratione hac conformationeque doctrinæ tantum sibi amorem conciliarat, ut ex-peterent eum boni omnes, diligerent, admiraren-tur; præsertim cum omnia mente assidue revolve-ret, quibus aut de Patria, aut de studiis posset promereri. Hinc *Repositorum* Academiam præteri-to ineunte sæculo Coloniae institutam, sed fere jam hebescentem restauravit, eos in unum adolescen-tes cogendo, qui aut addiscendi cupiditate, aut dicendi ratione, aut alia quavis ingenii facultate sese commendabant. Hinc bibliothecam Græcis Latinisque operibus (a) refertissimam sibi ami-cisque ideo confecit, ut Patriæ in posterum es-set ornamento. Hinc typographiæ domesticos inter parietes ædificandæ tempus, operam, nummos quamplurimos *non sine rerum suarum jaçtura ali-qua* (b) impendit: quam certe animi magnitudi-nem patriæ tantummodo ac optimarum artium stu-dio designatam fuisse ex eo maximopere conjice-re fas est, quod nulla umquam lucri libidine ille-ctus,

---

(a) *Aldi* præsertim celebratis omnibus editionibus colligen-dis operam dedit.

(b) In Epistola *ad Colonienses* Juri Municipali præpo-sita.

ctus, opuscula tantum rariora, mole parva, a paucis expetita prælo committere amavit. Præter enim quam quod ipsius memoriæ gloria obversabatur, quam *Aldus*, *Stephanus*, cæterique viri eruditissimi suis typis & Patriæ & litteris compararunt; ejus auribus laus quotidie & fama personabat, quam *Vulpiorum* typographia characterum splendore, atque diligenti mendorum correctione adæpta erat. Et hanc sane erga Patriam benevolentiae significationem tunc vel maxime compertam *Beninius* fecit, cum *Jus Municipale* Coloniensium typis iterum vulgandum suscepit, ex quo noscerent omnes quibus se legibus cives ejus olim moderarentur, quotque fuissent privilegiis celebrati. Quod quidem opus si vetustam Coloniensium memoriæ gloriam revocabat, honos dubio procul ipsis accessit, cum illud editurus *Beninius*, ea addidit monumenta, ex quibus uberiores Patriam laudes percepturam existimavit.

Quod autem ipsi temporis ab amicorum ægrotorumque commodo concedebatur, rusticanæ vitæ excolendæ totum consecrabat, qua humanioribus se litteris majorem daturum operam pollicebatur. Dedit revera; & parem laboribus laudis honorem consequutus fuit. Cum enim in *Fracastorii* Syphilide, quam italis versibus ita reddiderat, ut exemplar pene exæquaret, accuratius expolienda versaretur, tanti *Vulpus* laborem hunc faciendum esse

pu-

putavit, ut cæteris omnibus Syphilidis versionibus judicaverit præstantiorem, atque in Cominiana *Fracastorii* editione primum (a) vulgaverit. Quam prælationem cum *Sebastianus de Antoniis* male habuisset, nonnullas protulit animadversiones, quibus invidiose potius quam critice *Beninii* versionem criminatus fuit (b). Cui *Sebastiani* Libello responsum *Beninium* fecisse accepimus (c), quin tamen inter ejus scripta *Mabilius* invenerit, qui & *Commentarium de Antonio Musa*, & documenta, mihi præbuit ad hanc summi viri historiam contexendam accommodata. Cum in veterum operibus & perlegendis & perscrutandis magna ipse voluptate afficeretur, plura sane in iis nactus est, quæ in unum collecta & comparata *Aloysii Alamanni* poemati de agrorum cultu illustrando possent inservire; atque hinc alteri edendo opusculo magna incubuit animi contentione (d). Quid vero

ro

(a) 1739. 4. Volum. II. Iterum edita Coloniae 1765. 8. Bononiae 1765. 8.

(b) *Risposta di Sebastiano degli Antoni ec. ad una Lettera critica d'Autore Anonimo sopra il di lui volgarizzamento della Sifilide*. Vicenza 1740. 4.

(c) *La Minerva, ossia nuovo Giornale de' Letterati d'Italia*. Num. 47. pag. 171.

(d) *Annotazioni sopra la coltivazione di Luigi Alamanni ec.* Padova 1745.

ro de *Celsi* codicibus ab eo simul collatis dicendum est, in quibus cum obscuriora ejus loca contemplatus fuerit, utiliora persequutus, *Beninii* observationes suis nequere *Morgagnus* non est dignatus (a)? Quid de consuetudine, quæ ipsi erat cum *Swietenio* (b), *Maffio*, *Morgagno*, *Vulpiis*, *Facciolato*, aliisque, quibuscum commune quoddam exercuit ille studiorum commercium?

Erat autem ipsi memoria summa. Diligentissimus enim investigator antiquitatis, innumeris Auctorum sententiis opuscula ditavit, ut cuique videre fas est; & certiores nos quidem facti sumus, cum Commentarium prima vice perlegimus de *Antonio Musa*, in quo nulla aut perpauca sane in calce allata erant Scriptorum loca, quos in Commentario citaverat, quæque addidisset profecto, si edendo ipse Opusculo præfuisset. Neque minus in verbis & eligendis, & collocandis præstitit elegantia: præter enim quam quod ingenii ipsius lumen est eloquentia, tantum *Beninius* studii in optimis operibus perlegendis atque imitandis adhibuit, ut naturâ fere esset illi unctior quædam splendidiorque

---

(a) *A. Celsus Cornel. & Q. Serenus Samonicus de Medicina*. Tom. II. Patavii 1750. ad pag. 395. & seqq.

(b) Quod accepimus ab Oratione Coloniae habita, cum *Repositorum Academia Beninii* interitum moerore est prosecuta.

que consuetudo scribendi; quæ revera & in poematibus ejus delectat dulcissime conscriptis (a), & in *Musæ* Commentariolo, & in epistolis, præfationibus, notulis; quæ omnia claris Viris adeo probabantur, ut optimi Scriptoris laudem consecutus sit. Haud enim ei satis unquam fuit Auctorum quæ extant testimonia colligere ad eorum præsertim promerita spectantia, quorum ipse opuscula prælo subjicere cogitabat; sed nuncupatoriis sæpe epistolis, sæpe notis ipsamet auxit opuscula. In quibus edendis tanta vigilantia usus est, ut

O-

(a) Inter poemata, quæ nobiscum communicavit *Mabilius Beninii* Conterraneus hoc seligendum putavimus, ut de Scriptoris venustate Lectores dijudicent:

- „ Quantunque volte avvien, donna gentile,
- „ Ch' io volga gli occhi al divin vostro aspetto,
- „ A quell' esempio di beltà perfetto
- „ Che rende ogni aspro e fero ingegno umile;
- „ Tosto 'l desio, com' è l'usato stile,
- „ Raccende e avviva dolcemente al petto
- „ Le prime fiamme, e un nuovo ardente affetto
- „ Si desta, a cui non è par nè simile.
- „ Indi contempla il viso a parte a parte,
- „ E 'l labbro, che i soavi accenti forma,
- „ Gli occhi, e le trecce di fin' oro sparte;
- „ E manda al cor quella sì vaga forma,
- „ Che tal s' imprime in lui, che mai non parte,
- „ O ch' io parli, o che pensi, o vegli, o dorma.

omnem posuerit operam, ne *Vulpiorum* accuratissimæ editiones suam antecellerent in corrigendis erroribus diligentiam.

Et re quidem vera præter memoratum *Jus Municipale*, edidit ipse *Joannis Cottæ Ligniacensis Carmina elegantissima* (a), & carmina pariter *Hypopoliti Bevilacqua* (b). Fratrum *Buonaccorsi* poemata notulis & observationibus illustravit (c). *Joannis Petri Crassi* omnia quæ extant collegit simul, & Auctoris vita & testimoniis adjectis evulganda paraverat; at posthumum opus in lucem *Joannes* filius perduxit (d).

Majora vero moliebatur *Beninius*; & Patriæ, familiæ, amicis novo in dies benevolentia argumento studere meditabatur. Quot enim & quanta expectare ab eo Patria potuisset, si instituta Typographia eam consequuta esset celebritatem, ad quam

Be-

(a) 1760. 8.

(b) *Alcune Composizioni poetiche del Padre Ippolito Bevilacqua*. 1761. 8. *Dialogo tra S. Filippo Neri e S. Felice Cappuccino* dello stesso 1763. 8.

(c) *Le rime de' due Buonaccorsi da Montemagno. Quinta edizione notabilmente illustrata*. 1762. 8. Edidit quoque hoc anno opusculum correctione maxime commendatum, cui titulus: *Nuovo Salterio*. 8. tum & *Carmina Jo. Baptistæ Sabloni*. 4.

(d) *Jo. Petri Crassi Coloniensis Viterbii Episcopi quæ apud nos extant*. 1765. 8.

Beninius ipsam evehere cogitabat! Quodnam insuper litteris lumen accessisset, si aut inceptis poematibus, aut animadversionibus in *Tibullum*, *Catullum*, ac *Propertium*, quas jam fuerat pollicitus (b), aut Commentario tandem *de Antonio Musa AUGUSTI CÆSARIS* medico perficiendis atque edendis incubisset! Ipsius autem vota, Patriæ spem, amicorum oblectamentum una abstulit dies (c); cum quinquagesimo primo ætatis anno, morbo correptus, triste nobis sapientiæ ac laborum suorum desiderium reliquit. Cujus obitum quanto cum moerore boni viri sint prosequuti, ex eo facile intelligit unusquisque, si pauperibus medicum & patronum, amicis amicum, & solamen, Patriæ decus & ornamentum defuisse consideret. Et Academia inprimis *Repositorum* publicam concionem laudibus tanti Viri dicatam voluit, non tam quod optime de ea *Beninius* fuerit promeritus, quam quod ejus interitu suimet dignitatem diminutam jure pertimescebat.

Dolentem uxorem (a) reliquit, & inter filios *Joannem* præsertim, cujus institutioni nec curis nec
la-

(b) Vide quæ *Beninius* præfatus fuerat in allato opusculo: *Le rime de' due Buonaccorsi* ec.

(c) 24. Novembris 1764.

(a) *Virginiam Licini* Vicetiæ natam, quam anno duxerat hujus sæculi quadragesimo tertio.

laboribus *Vincentius* pepercit. Nec incassum quidem. Medicinâ enim excultum Paterno munere Cives ejus exornarunt, ut dulcem Parentis memoriam in Filio excolere possent ac venerari.

Hæc habui, quæ de *Vincentii Beninii* vita & scriptis colligere mihi datum fuit. Alias, si fata ferant, ejus edendis poematibus operam dabimus; interim quid de ejus operibus docti Viri senserint, ex Auctorum testimoniis, quæ protinus addam, quisque aperte cognoscet.

VINCENTIO BELLIUS

TESTIMONIA

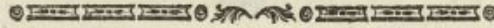
IO ANTONIUS VALLIUS

In honore et laude Gaii Iulii...

Hoc enim tempore (1777) Testimonium...

Patav. 1777. a. Tom. II.

Quare si hoc commentum...

D E

VINCENTIO BENINIO

TESTIMONIA

JO. ANTONIUS VULPIUS

In adnotat. ad *Catulli Carm.* XVII.
pag. 62.

Hoc etiam tempore (1737.) lectissimis adolescentibus Colonia floret, litterarum scientia & eloquendi elegantia perpolit. Ex his duos, de me præclare meritos, reticere non possum, *Jo. Baptistam Sabbionium*, & *Vincentium Beninium*; quorum unus Princeps Academiæ Repositorum, in poetarum & oratorum studiis magna cum laude versatur; alter *Syphilidem*, poema celeberrimum Hieronymi Fracastorii, etruscis carminibus reddidit; quod opus prope diem, ut spero, e typographia Cominiana prodibit.

Idem in *Hieronymi Fracastorii Veronensis, Adami Fumani &c. Carminum edit. secunda.*
Patav. 1739. 4. Tom. II.

Questa si dee computare come la seconda in ordine, se si ha riguardo alle parole del Traduttore a S. E. Lauro Querini Senatore, nella dedica a lui

c 3

fat-

fattane a' 12. d' Ottobre 1737. ove dice : *sempre scolpita io porto nell' animo l' incredibile umanità , con cui Ella degnossi di compiacersene da cinque anni (cioè nell' Ottobre 1732.) ch' io gliela lessi (a).* Comparisce in primo luogo nell' Appendice del II. Volume di questa nostra edizione, la quale se non sarà la più applaudita, sarà certamente, come speriamo, la più fortunata, dovendo essere portata per necessità da per tutto, sulle stesse ali della fama del Fracastoro, del Fumano, e del Conte d' Arco, per ritrovarsi unita a' versi immortali di così gran Poeti.

Della Sifilide ovvero del morbo gallico di Girolamo Fracastoro Libri III. volgarizzati da Vincenzo Benini Colognese. Bologna 1765. In prefazione ad pag. XII.

Nobile, e meravigliosa oltremodo è la traduzione della Sifilide, di cui ne siam debitori all' eruditissimo Vincenzo Benini Colognese Dottore di Filosofia e Medicina; imperocchè senza dubbio questa può gareggiare con quella del Commendatore Annibal Caro, che s' investì dello spirito di Virgilio nel volgarizzamento dell' Eneide, con quella di Alessandro Marchetti, che dalle toscane muse fece con
 egual

(a) Semel tantum Syphilidem vertit Beninius, idest ante annum 1732. dum studiorum causa Patavii morabatur & cum Quirino communicavit. Multum autem sibi temporis impendendum esse putavit, quominus improbata evulgaretur.

egual maestà ricantare gl' insegnamenti di Lucrezio , e con quella del Cardinal Bentivoglio , che nascosto sotto il nome di *Selvaggio Porpora* superò di gran lunga l'autore istesso della Tebaide : e perciò fu scelta dal Chiarissimo Gio. Antonio Volpi nell'ultima edizione Cominiana fra le molte, che in poco tempo in diversi luoghi furono pubblicate , avendola giudicata più meritevole dell' altre ; nè mi sembra difficile investigarne i motivi , quando vi sia chi voglia prendersi la pena di leggere le traduzioni di Pietro Belli nobile Leccese , di Sebastiano degli Antonj Accademico Olimpico di Vicenza , e di Antonio Tirabosco Veronese , le quali sebbene di molto pregio , non sono però della medesima bellezza (a).

*Nova Acta Eruditorum Anno MDCCXLV.
publicata. Lipsiæ 1745. pag. 461.*

Quædam tamen adhuc restant , quæ in *Appendice* ad eandem a Cel. Vulpio adjecta sunt . Primo loco comparet *Della Sifilide del Fracastoro Libri tre , vulgarizzati da Vincenzo Benini Colognese* . Qui Beninus , ut est vir eruditissimus , hanc metaphrasin , pro suo , quo in Cel. Editorem fertur , amore ,
prom-

(a) Video aliam hujus versionis editionem hic in medium adduci anno peractam 1737. Error sane, quem sequutus etiam fuit Auctor Diarii, cui titulus: *Osservazioni Letterarie che possono servir di continuazione al Giornale de' Letterati d'Italia*. Tom. V. pag. 239.

promte communicavit. Et, quamvis variæ sint editæ Syphilidis Fracastorianæ versiones italicæ, recte tamen credit Vulpus, transferri huc posse, quod de Homero & Virgilio Macrobius ait: *quid suavius est, quam duos præcipuos vates audire, idem loquentes?* Optime enim Beninus Fracastorum convertit.

Joannes Maria Mazzucchelli in *Vita di Luigi Alamanni*. Verona 1745. pag. 56.

Questa noi apprendiamo essere stata ultimamente illustrata con erudite annotazioni da due illustri Letterati viventi, cioè a dire dal Sig. Dottor Giuseppe Bianchini da Prato, della cui opera un esemplare manoscritto si conserva presso il P. Girolamo Lombardi Gesuita, alla cui erudizione e gentilezza molto dee questa nostra fatica, e dal Sig. Vincenzo Benini Colognese, la cui opera trovasi manoscritta in Padova presso i suddetti Signori Fratelli Volpi.

Joannis Baptiste Sabbioni ad Vincentium Beninum Epigramma (a).

Ligniacas arces, nova flumina, docta theatra
Sidream ad sedem surgere Cotta videns:
Eja age, Vincenti, nostra, inquit, carmina profer;
Profer; sic certet gloria prisca novæ.

Jo.

(a) Legitur in editione Coloniensi Carminum Joannis Cotta.

Jo. Baptista Morgagnus in Editione Celsi

Patavii peracta anno 1750. pag. 397.

Novæ huic Cornelii Celsi Editioni manus extrema jam accedebat, cum Typographus noster rescivit, Vincentium Beninium Coloniensem, virum doctum, qui apud cives suos medicinam facit, nonnullas observationes in hunc Auctorem a se scriptas, ad Cajetanum Vulpium misisse, pro ea quæ inter ipsos intercedit amicitia. Petiit igitur a nobis, si operæ pretium esset, ut edi sineremus; atque impetravit. Eas igitur proferimus, candidi Lectores, neque dubitamus, quin gratæ vobis, & studiis vestris utiles futuræ sint. Valete, ac munusculum hoc nostrum æqui bonique consulite.

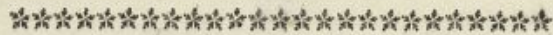
De Beninio, ejusque operibus ac Typographia optime loquuti sunt Auctores Diarii, cui titulus: *la minerva o sia nuovo giornale de' Letterati d' Italia* Numm. XIV. pag. 113. seqq. XXI. pag. 256. seqq. XLVII. pag. 167. seqq. De ejus Vita & obitu nonnihil memorarunt etiam Auctores Diarii: *La Biblioteca moderna per il dì 12. dell' anno 1765.* ubi tamen tribuitur ipsi vita Jo. Petri Crassi quam Beninius, Crassi quæ extant editurus, e Commentario Jo. Baptiste Sabloni Coloniensis transtulit, qui legitur in Tom. XIV. Collect. Calloger. Venetiis edita 1736. pag. 3. & seqq.

*****

ANTONII MUSAE

ANTONIO MUSA

Quae adnotationes in BENINII Commentario Literis a, b, c indicantur ad Autographum spectant, ab editore tantum emendatae; secus ac ille, quae arabicas notas exhibent 1. 2. 3. &c.

VINCENTII BENINII

D E

ANTONIO MUSA

A D

JOANNEM SABLONUM DE SPINGARDIS

COLONIENSEM.

CUM tu, Fraterque tuus *Joannes Baptista*, reficiendi animi causa, assiduis lucubrationibus litterarum distenti in prædiolum meum Divi Felicis convenissetis, atque ibi paullisper morati de *Antonio Musa* inter nos sermo forte incidisset, jam tum subiit ipsius monumenta ad te mittere, quæ diligenter quæsita a me colligi potuerunt. Idque lubentius effeci, non solum ut testimonium amoris erga te mei, verum etiam ut præclarissimi Viri memoria aliquanto latius pateret. Etenim inveni adhuc neminem, qui cuncta simul congesserit; sed pauci de eo quidem multa, multi autem pauca solummodo, ac fere ex *Dione*, *Svetonio*, *Plinio*que desumpta perstrinxerunt. Accedit ad hoc & argumenti delectus, cujus duplex dos est: altera quæ ad rem Romanam pauca pertinentia amplectitur; altera quæ ad medicam. Quidquid id est, æquo

æquo animo accipias etiam atque etiam rogo. Unus namque es mihi præ cunctis in hoc civium nostrorum cœtu, in quo rerum mearum iudicium innititur, & quo ego potissimum duce ab ineunte adolescentia ad humaniora litterarum studia persequenda me contuli.

In primis igitur scire licet, plures, ut e *Galeni* commentariis videre est, qui Apollinis artibus imbuti floruerunt, *Antonios* extitisse. Nam præter *Musam*, quem sæpius in medium profert, *Antonium* quemdam Epicureum memorat (a), qui de subsidio adversus proprios affectus libellum conscripsit, & *Antonium* alterum herbarium *multa artis experientia clarum* (b), aliumque *Antonium* pharmacopolam (c), nisi *Antoninum* potius, quemadmodum alii interpretantur, eo in loco legere malueris. Neque vero ab re futurum puto hoc animadvertere, *Musæ* videlicet cognomentum peculiare *Antoniæ*, *Pomponiæ*, *Æmiliæque* gentis (1) fuisse, quod ut in bello paceque Reipublicæ ministeriis inter principes excelluit, ita etiam litteris

no-

(a) Class. II. de cognosc. curandisq. animi morbis. cap. I.

(b) Class. V. de compos. medicam. local. Lib. II. cap. 2. & de compos. medicamen. per genera. Lib. VI. cap. 15.

(c) Ibid. de compos. medicam. secund. locos. Lib. IX. cap. 4.

(1) And. Schotti *Roman. antiquitat. electa* ad calcem *Antiq. Roman.* Jo. Rosini.

nobilissimum fuisse fatendum est: ut de *Musa* quodam *multi ingenii* Rhetore sileamus pluribus in locis a *Seneca* memorato (1).

Itaque quibus parentibus, quoque loco hic noster originem duxerit, & quæ ejus prima fuerit institutio, incertum mihi omnino cognitu est. Natione verò Græcum fuisse cum fratre suo *Euphorbo*, de quo pauca postea dicemus, *Morerius* tradidit (a); quæ res vel ex eo facile conjicitur, quod plerique Medicorum, qui Romæ commorabantur, e Græcia illuc commigrabant. Id autem prætereundum non est modo *Antonium Musam* esse appellatum ut a plerisque, modo *Antonium* tantum, modo *Musam*.

Libertum fuisse, *Dio* testis (b). *Torrentius* (c), *Sanadonus* (d), alique addunt Augusti: incomperum qua auctoritate. Sed tamen unde *Musæ* cogn-

---

(1) *Controvers.* Lib. V. Venet. 1675. pag. 618. *Musa rhetor, quem interdum soletis audire, licet Mela meus contrabat frontem, multum habuit ingenii.* Vide etiam Lib. III. pag. 561. ubi de *Musa* quodam incidit sermo.

(a) *Le grand Dictionnaire historique.* Paris (Venetiis) 1747. Tom. VI. pag. 362.

(b) *Hist. Rom.* Lib. LIII. circa finem. Francof. 1592. 8. pag. 517.

(c) In Horat. Epist. XV. Lib. I. pag. 683. Antuerpiæ 1608. 4.

(d) *Les Poesies d'Horace trad. en françois.* Tom. VI. Remarq. sur l'Epitre XV. liv. I. pag. 205.

gnomen in ancipiti est. Alii putarant inditum ob ingenii elegantiam: hoc enim nomen, inquit *Scaliger* (a), quibusdam libertis impositum a patronis fuisse facit illa inscriptio Romæ ante Portam Latinam:

MUSA

HOSPITIS LICINIANI

VIX. ANN. XXXV.

At vero dubitat *Reinesius*, uxorisne Hospitis Liciniani, qui vixit Tiberio imperante anno U.C. 779. fuerit Musæ nomen in Romana inscriptione positum, an liberti (r). Alii a Pomponia familia esse de-

(a) In adnotat. illius *Catalecti Virgilio* tributi quod incipit:
 „*Quocumque ire ferunt varia nos tempora vita.*”

(r) *Syntagma inscript. antiquar. &c.* Lipsiæ 1682. fol. pag. 84r. Alibi autem *Musæ* nomen in inscriptionibus reperire facillime possumus, præter eam quam *Beninius* citavit. Siquidem in opere quod inscribitur: *Cameve sepulcrali de' Liberti e Liberte di Livia Augusta e d' altri Cesari.* Roma 1731. fol. legimus

	)	ONI	
(Tab. XVI.)	)	MVSAE L. , & MODICO . LI ,	
	)	REGIANAE	MVSA .
tum (Tab. XXI.)	)	IVLIA MVSA	(Tab. XXV.) IVLIAE
	)	PLOCAMI	) MVSAE
(Tab. XXXIII.)	)	ANTONIAE FELIX	
	)	MVSAE . PLEBI AGATHONIS	

ut alia præteream quæ apud cæteros monumentorum collectores videre est.

deductum, quibus *Clericus* in suo disertissimo Opere de Medicinæ historia (a) consentire videtur. Aliquis divinare etiam posset ab Antonia, cui Musæ cognomen cum Pomponia commune erat, ut paullo ante adnotavimus, siquidem non solum cognomina libertorum, verum & nomina & prænomena etiam, *Sigonio* auctore (1), a gentilitiis patronorum nominibus sumebantur.

Medicorum ætatis suæ facile princeps (2) anno U. C. 709., ante Christum vero natum 41. Romæ floruit (b), eo scilicet ævo, quo, Republica ex omnibus præstantissima sub Octaviani Cæsaris auspiciis, cum stabat virtuti honos, ingenia ad singulas artes atque facultates plene cumulateque adipiscendas alliciebantur. Vidit namque admiratumque est Tullios, Virgilios, Terentios, Catullos, Livios, Ovidios, Tibullos, Vitruvios, Manlios, Propertios, aliosque quamplurimos (3). Sub ipsis etiam temporibus florere clarissimi medici a

Pli-

(a) *Hist. de la Medec.* Second. Part. Liv. I. chap. I. pag. 555.

(1) *De nominibus Romanor.* cap. III. in *Græv. Thesaur. Rom. antiq.* Tom. II. pag. 969-970. Vide & *Spanhemium de præstantia & usu numism. antiquor.* Tom. 2. pag. 76.

(2) *Clerc.* loc. cit. *de tous les medecins, qui ont vecu sous Auguste, le plus fameux c' a été Antonius Musa.*

(b) *Justus* in *Chronol. Medicor.*

(3) Vid. *Jo. Rhodii de ponder. & mensur. veter. medicor. Accedit Vita Celsi.* Hafniæ 1672. 4. pag. 48.

Plinio (1) præcipue memorati, *Calpetani*, *Cassii*, *Arruntii*, *Albutii*, *Rubrii*, qui in medicina facienda tanta cum utilitate, ac sui nominis gloria versati fuere, ut Romæ ducenta quinquaginta annua sestertia (hoc est, ut *Castellanus* (a) supputat, sex millia aureorum ducenti & quinquaginta) mercede fuerint apud principes consecuti. Verum ne valde a *Musa* discedam, cujus ipse sectator fuerit dicendum est. Sed prius sectas ipsas juvat recensere, ut quam ille potissimus illustraverit videamus.

Ergo medicinam in tres sectas fuisse diductam a *Galeno* (b) aliisque (c) percepimus. Alii nempe rationales, seu dogmatici appellabantur, magno *Hippocrate* auspice, quorum principes fuere *Diocles Carysticus*, *Praxagoras Cous*, *Chrysippus Sophista*, *Erasistratus* ex *Aristotelis* filia genitus. Alii em-

---

(1) *Histor. natural.* ex interpret. *Jo. Harduin.* Paris 1741. fol. Lib. XXIX. cap. V. Vide etiam *Polydor. Vergil. de rerum inventoribus.* Lugd. 1597. Lib. I. cap. XX. pag. 81. necnon *Heurnium* in opusc. cui titulus: *modus ratioque studendi eorum, qui medicina operam suam dicunt.* Lugd. Batav. 1592. cap. I. pag. 584.

(a) In *Medicor. vit.*

(b) Isagogici libri *De optima secta.* cap. 7. *Ascripta introduitio seu Medicus* cap. 3.

(c) *Celsus* in Præfat. & *Hieronym. Rubeus* in annotation. cart. 9. Venet. 1616.

empirici, nomine ab *empiria*, hoc est experientia deducto, quorum primus *Phlinus Cous*, si *Galeno* (a), *Serapin* vero, si *Celso* (b) adstipulari malimus; fautoresque præcipue *Apollonius Antiochenus*, *Menodotus*. Alii denique methodici (c) (sic enim ipsi se nominarunt), hisque *Themison* *Laodiceus* *Syrius* præfuit, cujus sectam *Tessalus Tral-lianus* perfecit, eumque postea *Mneseus*, *Dyonisius*, *Proclus*, *Antipater* sequuti sunt. At *Isidorus* (d) rem alius perquirens, methodicorum quidem principem *Apollinem* facit, Empiricorum vero *Æsculapium*; ex quo patet has medicorum sectas esse antiquissimas.

Ac primi profecto in morbis apte curandis, rerum naturæ sibi cognitionem vindicantes, rationem ducem sequebantur, experientiamque admittebant. Alteri dogmaticorum hostes appellati (1), solo usu atque experientia fisi, convenientem ad accidentium concursus curationem præbentes, abditas rerum causas aspernabantur, neque adeo qualitates perquirebant remediorum, quibus semper in eodem

---

(a) *Ascripta introduçtio seu Medicus* cap. 4.

(b) *Loc. cit.*

(c) *Galen. loc. cit.*

(d) *Ætimol. Lib. IV. cap. 4.*

(1) *Galen. De diebus decretoriis Lib. 2. cap. 7.*

dem affectu utebantur. Methodici vero (1), ii scilicet, qui sex mensibus artem medicam se educturos profitebantur, reducebant omnes particulares affectus ad duos, ad strictum nempe, & laxum seu fluentem; ideoque si corpus adstrictum erat, laxandum; si profluxio laborabat, comprimendum: si vitium mixtum habebat, occurrendum vehementiori malo putabant. Sed & Methodici & Empirici, tanquam hæresim professi, a Galeno culpantur (a).

Itaque ex iis qui ratione suffulti magna arti incrementa dederunt ætate Magni Pompej, mirum in modum sese extulit *Asclepiades* (2) Orator, philosophus, & Medicus summus, qui satis gloriæ habuisset, si *Ciceronis* tantum & medicus & amicus fuisset (3). Huic medendi rationem maxima ex par-

---

(1) Galen. *de dignosc. pulsibus* Lib. I. cap. 1.

(a) *De arte curativa ad Glauconem* Lib. II. cap. 2.

(2) Cels. *de medicin.* Lib. I. ex recension. *Leon. Targæ* pag. 3. & *Plinius natural. histor.* Lib. VII. cap. 37. & Lib. XXVI. cap. 7.

(3) Cum *Beninius* hæc scripserat, typis adhuc *Cocchii Blanchinii* & *Blanconii* opuscula evulgata non erant. Si enim tradidit *Cicero* (*de Oratore* lib. I. §. 14.) *Asclepiades is, quo nos medico amicoque usi sumus*; plures in hac re deceptos fuisse memorati Auctores adnotarunt, ex eo potissimum quia minime adverterint a *Tullio* in ea concione loquentem *Lucium Crassum* inductum fuisse, qui *Asclepiade* medico & amico dum viveret

parte mutare placuit (1) quinque res maxime communium auxiliorum professus, abstinentiam cibi, alias vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationes (a). Præterea blandimenta & lenocinia (b) commentus est ad ægrorum gratiam & jucunditatem: siquidem & balneorum consuetudinem fecit, primusque lectulos excogitavit suspensiles (c), quorum molli jactatione irritaretur, & obreperet somnus.

Hujus sectator Viri an *Musa* fuerit necne, *Plinii* locum perpendens *Clericus* ambigit (d). Ego, inquit, de hoc medico disserere potuissem, cum de *Asclepiadis* discipulis, quia videtur *Plinium* (e) eo in numero posuisse, ubi ait: *mutata & secta*
quam

---

veret utebatur. Plura autem ad *Asclepiadis* vitam pertinentia collegimus, quæ a nemine fortasse animadversa hucusque fuerunt; eaque brevi, si otium erit, evulgabimus.

(1) *Celsus* loc. cit. *Plinius* autem & *Galenus* minus recte de hac mutatione senserunt, quin immo hæc apud *Rhodium* (*ad Scribon. Largum emendat. & notæ* §. LXXXIV. pag. 150.) perleguntur: *Asclepiadem dogmaticis accenser Galenus; sed contentionis adeo studiosum, ut omnia ferme priora dogmata lacessiverit, neque alicui prioris sæculi homini, immo ne Hippocrati quidem pepercerit.*

(a) *Celsus* Cap. XIV.

(b) *Mercurial. de arte gymnast. Lib. I. cap. 10.*

(c) *Plin. Lib. XXVI. cap. 3.*

(d) *Loc. cit. pag. 555.*

(e) *Lib. XXIX. cap. 5.*

d. 2

quam postea *Asclepiades*, ut retulimus, invenerat. Auditor ejus *Themison* fuit, qui quæ inter initia scripsit, illo mox recedente a vita ad sua placita mutavit. Sed & illa *Antonius Musa* ejusdem auctoritate *Divi Augusti*, quem contraria medicina gravi periculo exemerat. Horum verborum sensus admodum implicatus est, præcipue in eo, quod ad *Musam* pertinet, id quod *Harduinum* (a) induxit, ut crederet post verbum *ejusdem* addi oportere aut intelligi *auditor*, ex quo pateat *Musam Asclepiadis* auditorem fuisse, quemadmodum & *Themison*. Hujus docti viri emendatio vera esse potest; verum ut res non plane constat, malui ambiguum derelinquere. Ita *Clericus*; at, ni fallor, temporis intervallo spectato quo *Asclepiades* fati concessit, perdifficile sane videtur, *Antonium* ejus auditorem sexaginta sex circiter annis post Præceptoris obitum claruisse, cum scilicet *Octaviani* valetudini conservandæ suam navavit operam. Ex quo fortasse consilio *Lionardus a Capua* (1) *Themisonis*
po-

(a) In *Plin.* Lib. XXIX. cap. 5.

(1) *Ragionamen.* V. pag. 243. Post *Beninium* etiam *Blancanus* in *Epistolis* suis politiore eruditione refertis, contra *Harduinum* & *Tiraboscum* idem prorsus sensit (*Lettere sopra A. Cornelio Celso*); id quod *Beninius* jam optimo sane consilio in suis ad *Celsum* adnotationibus (*Edit. Patav. 1750. Tom. II. pag. 407.*) adnotasse vidimus, ubi *Antonium Asclepiadis* sectatorem tantum appellavit.

potius quam *Asclepiadis* discipulum *Musam* fuisse existimavit.

Ut igitur *Asclepiadis* sectator *Musa* fuit, ita ex *Plinii* modo laudata auctoritate certissimum est, prosequitur *Clericus* (a), eundem ab illa *Asclepiadis* alienam praxim habuisse, novamque rationem sectæ ab illa *Themisonis* discrepantem confecisse. Sed opus est animadvertere sectam, de qua loquitur *Plinius*, non ita longe lateque fuisse protensam, quam *Methodica* & *Empirica*, quæ duæ solæ revera sectæ vocari possunt; sectamque hic tantum significare aliquam differentiam, quæ inter *Musæ*, interque *Asclepiadis*, atque *Themisonis* placita erat; sed quæ aliarum systema præcipuarum sectarum omnino non destruit: aliter difficile foret, ut non ejus vestigium aliquod in Veterum libris inveniretur.

Ut res cumque sit, id negari minime potest, *Musam Antonium* se rectissime (b) in medicaminum experientia gessisse, meritoque inter eos numerandum, qui ab antiquioribus optime inventa tradiderunt, aliisque aucta locupletarunt (c). Porro

ro

(a) Loc. citat.

(b) Galen. *de compos. medicam. per gener.* Lib. II. cap. 5. *de compos. medicam. sec. loc.* Lib. VII. cap. I.

(c) Galenus *ibid.* *Antonium Musam* celeberrimis aliis medicis adnumerat, ut *Petronio*, *Asclepiadi*, *Andromaco*, *Erastrato*, *Critoni*, *Menecrati*.

ro quanta ejus nominis fama apud Romanos extiterit vel ex eo percipi potest, quod Viri principes ejus ope uti voluerunt. Nunc quæ in Octaviano præstiterit, expediam, ut quantum ex unius facti præstantia aliquando hominibus emolumentum eveniat, unusquisque per se ipsum facile cognoscat.

Anno igitur U. C. 731. (1) Octavianus Cæsar,
Can-

(1) Critici quamplurimi, & *Blanconus* inter cæteros (loc. cit.) Augusti morbum & curationem ad annum referunt 731. eodem prorsus anno, quo *Marcellum* fati concessisse ex multorum testimonio compertum habemus. *Sanadonus* pariter (*les Poésies d'Horace traduites en françois* Tom. VI. pag. 206.) ineunte anno 731. XV. Epistolam lib. I. ab *Horatio* scriptam fuisse opinatur, sex scilicet aut septem mensibus ante Augusti valetudinem, addens: *quelques mois après, le même remède, qui avoit sauvé Auguste, mit le jeune Marcellus dans le tombeau, & cet accident décrédita fort le médecin. Après cet exemple, il est à croire qu'Horace n'auroit pas voulu courir le même risque; & c'est pour cela qu'il est tout naturel de dater cette lettre du commencement de 731.* Verum, ut quid in hac re sentiam libere dicam, *Sanadoni* opinio probari mihi prorsus nequit. Cum nulla enim tunc temporis Romæ de *Antonio* esset fama, cumque ea tantum post Augusti curationem percubuerit, conjiciendum est *Horatium* Augusti familiarem obscuro medico valetudinem suam minime concredidisse. At si *Marcellus* statim post curatum Augustum interiit, eadem premit ratio, quominus *Antonio* se committeret *Flaccus*. *Antonium* ergo medici munere apud Augustum ante ann. 731. functum esse, necessario arbitramur, necnon *Marcellum* frigidis minime ablotum fuisse. Et

» con-

Cantabria domita, adeo magna vi morbi decubuit, ut jam omnia, ita ut fato concessurus esset, disposuit (a). Quo vero genere morbi, videndum est. Vetus *Horatii* Scholiastes habet „ cum dolore „ arthritico laboraret, & ad summam maciem perductus esset “. *Svetonius* (b) autem *distillationibus jecinore vitiato ad desperationem redactus*; quem locum *Svetonii* referens *Clericus* (c) ait „ post longam fluxionem ex vitio jecinoris laborasse “. Alter morbi rationem satis clare significat: *Svetonius* autem satis obscure; nisi tamen verbo hoc *distillationibus* pro humoribus ad articulos confluentibus usum fuisse credendum sit. Id quod conjici potest tam ex iis quæ sequuntur verbis, hoc est

jeci-

---

conjecturæ huic nostræ pondus addunt duo præstantiores Viri, *Rollinus* nempe & *Blanconus*. Ille enim (*Istor. degl' Imperad. Lib. I. §. 2.*) Augustum morbo detentum anno 729. *Svetonio* & *Dione* testibus fuisse scripsit: hic autem postquam plurimis argumentis ostenderit Augustum ad pristinam sanitatem anno 731. ab Antonio revocatum, rationi consonum esse putavit (*Lettera IV. pag. 52.*) *che dalla fine del 729. al 731. Augusto, il quale non era di gran salute, fosse più o meno ma sempre indisposto in questo intervallo.* Jo. Alb. *Fabvicius* (*Biblioth. Græc. Vol. XIII. pag. 86.*) ad annum refert 732. *Eckelius* clarissimus (*Doctr. numor. veter. Tom. VI. pag. 91.*) ad annum 731.

(a) *Sveton. in August. cap. 81. Dio Cass. Histor. Rom. Lib. LIII. Tillemont Histoire des Empereurs. Tom. I. art. VII. pag. 21.*

(b) *Ibid.*

(c) *Loc. citat. pag. 536.*

d 4

jecinore vitiato, quia etiam a mala jecinoris intemperie humores articularum dolores producentes Veteres oriri putabant, scilicet, juxta *Cardanum*, natura excernente quod molestum est a locis jecinori vicinis ad juncturas: tum quia idem *Svetonius* paullo ante (a) ubi refert quod *coxendice*, & *femore*, & *crure sinistro non perinde valebat, ut saepe etiam inde claudicaret*, indicare videtur, dispositionem saltem quandam ad articularum affectus suscipiendos habuisse. Si forte conjectura placeat, horum alter Auctorum alteri facile conciliabitur: eoque magis quod dubitari non potest de duobus diversis morborum generibus alloquutos, cum pene eadem rei circumstantiæ in utrisque notentur. Si quis tamen de symptomate quodam arthritidi juncto suspicari velit, per me licet, dummodo naturam symptomatis patefaciat (1).

Hu.

(a) *In Aug. cap. 80.*

(1) Inter Auctores qui de Augusti morbo quidquam scriptis tradiderunt, *Antonius Cocchius* alibi a nobis memoratus præmittendus non est. Is enim *Porphyrionis* fragmentum in *Horarium* perlegens, quod in *Laurentiana Bibliotheca* asservabatur, *arteriæ dolore* Augustum laborasse ex eodem fragmento conjecit, & hinc macie confectum frigidis balneis algidisque gargarizationibus a *Musa* curatum fuisse scripsit (*Discorsi Toscani Parte I. pag. 123. e seg.*). At celeberrimo *Blancono* (loc. cit. pag. 53.) *Cocchii* conjectura non penitus arridet: en autem brevi quo ipse nitatur argumento. Augusti jecur vitiatum esse, *contrariaque*
me-

Hujusmodi ergo morbo Cæsar detentus adeo calidis curabatur, ut tectum cubiculi ejus velleribus muniretur (a). Medicum vero, qui tanto viro opitulabatur, quemdam fuisse nomine *Aimilium* (1) ex uno Scholiaste percepimus inter eos, qui hujusce facti memoriam reliquerunt; ex quo patet neque a medicamentis abstineri Principem tunc temporis voluisse, ut *Clericus*, neque a Medicis destitutum fuisse, ut *Dacierius* (b) arbitrantur. Cumque nihil eorum, quæ sanitati opus erant effice-

---

medicina ab *Antonio* curatum fuisse ex *Svetonio* accepimus. Contrariam hanc medicinam balnea frigida suppeditarunt, nil autem magis jecur lædere quam frigus Romæ tunc docebatur. Hæc *Blancotus*. Si quis veto tantisper in eum *Celsi* locum animadvertat, in quo remedia traduntur faucium morbis accommodata, nunquam profecto frigida in his morbis *Celsum* adhibuisse reperiet (Lib. IV. §. 4.). Cum ergo calefacientia in gutturi & faucium morbis solummodo a *Celso* memorentur, aut in magno versor errore, aut contrariæ medicinæ vocabulum *Coccbii* sententiæ minime adversatur, præsertim cum insolens remedium fuit, atque ab aliis minime usitatum. Fieri itaque potest, Augusti morbum a gutturi læsione exordium sumpsisse, in quo gelida utilius usurpari hodierna etiam praxis edocet, quemadmodum ex citata *Coccbii* dissertatione comperitur.

(a) Hor. Scholiast.

(1) *Camelium* alii nuncuparunt. Vide *Plin.* Lib. XIX. cap. 38. & Chr. *Rose* in Dissert. de *Augusto* contraria medicina curato. Halæ 1741.

(b) In Horat. *Epist.* XV. lib. I. Tom. VIII. pag. 398. Edit. Amstælodam. 1727.

cere potuisset, *Muse* postea consilio obtemperaturus *ancipitem rationem medendi subiit* (a). Nam quia calida fomenta non proderant *contraria medicina*, ut inquit *Plinius* (b) idest in contrarium versis omnibus, quæ adhibebantur, ut Scholiastes, non solum profusionibus frigidis (1), sed etiam gargarismis Cicerinæ aquæ, quæ erat Atellæ in domo Cæsaris, & potionibus usus est, ita ut eum intra breve tempus curaret. Lactuca etiam fertur in ægritudine conservatus, teste eodem *Plinio* (2) ex
 pru-

(a) *Sveton. in Aug. cap. 81.*

(b) *Lib. XXIX. cap. 5.*

(1) *Dio Cass. loc. cit. Lib. LIII. pag. 517.* Hæctica febre Augustum laborasse auctor est *Christ. Rose* (loc. cit.), cujus profecto sententia cum *distillationibus & arterie dolore* conciliari potest facilius, quam cum hepatis vitio, quod *Svetonius & Blanconus* protulerunt.

(2) *Baccius* in suo Opere *de Thermis* (Lib. V. cap. 9.) scripsit Augustum Cæsarem calidis balneis Albulæ aquarum usum fuisse, & *Antonium Musam* eadem Augusto suppeditasse, quod alii similiter auctores indicant, qui ipsum *Musam commemorant fuisse thermarum naturalium studiosissimum.* Hæc *Baccius, Svetonii* testimonium & auctoritatem in medium adducens. Verum si *Svetonium* consulas, manifestum erit, Augustum & unctiones & sudores, & aquas tum marinas cum Albulas in more habuisse, quin eas *Muse* consilio unquam adhibuerit. Albulas *prægelidas* vocavit *Plinius*; *figidas* *Vitruvius* (Lib. VIII. de Architec.), tum & *Strabo* (Lib. V. Geograph.); *crudas* dixit *Martialis*; *calidas* *Svetonius, Torrentius* (in *Sveton.*), *Baccius*: *santissimæ* appellatæ sunt in In-

scri-

prudencia medici . Quæ cum priores caverent ;
postea religione omni caruit , immo tanta recepta
fuit lactuca commendatione , ut servari etiam in
alienos menses oxymelite repertum sit . Quem *Plinii*
locum est quod mirer nec *Umelbergium* , nec *Bar-*
thium , nec *Listerum* animadvertisse in suis adnota-
tionibus in *Apicium* , ubi de condiendis lactucis agit .

Sed *Clericus* , cujus in *Musam* promerita ante o-
mnibus sunt ferenda , tria *Plinii* loca perpendens ,
in quorum altero apparet *contraria medicina* (hoc
est frigidis auxiliis) *lactuca* altero (*a*) , tertio *ervo*
Cæsarem persanatum , fieri , inquit (*b*) , potest tria
hæc præsidiorum genera in tribus diversis morbo-
rum generibus consumpta fuisse . Ego vero , cum
Plinius , ubi de *ervo* loquitur (*c*) , ne verbum de
Musa quidem , utrobique autem mentionem utique
faciat , tum ubi *contraria Cæsarem medicina* , tum
ubi *lactuca* asserit periculo exemptum , pro certo
haberi posse mihi persuadeo , Viri etiam clarissimi
Rhodii (*1*) auctoritate ductus , & *lactucam* , &
frigida simul in uno eodemque morbo fuisse usur-
pata , *ervum* autem in alio .

Ita

---

scriptione , quam publici juris fecit *Jacob. Sponius* . Vide *Gro-*
nov. Tom. VII. pag. 244.

(*a*) Lib. XIX. cap. 38.

(*b*) Loc. cit. pag. 557.

(*c*) Lib. XVIII. cap. 38. XXVI. cap. 38. & alibi .

(*1*) In *Scribon. Larg. Emend. & not.* pag. 180.

Ita in Cæsare conservando se gessit *Antonius*. Sed ob postremum ingenii, doctrinæ, prudentiæque clarissimum facinus, quis honoratior ex mortalibus fuit, beatorque? Credo equidem de illius ingentibus laudibus totam undique Civitatem personuisse. Qui enim incolumitati Principis consulit, non magis de Principe ipso, quam de tota Republica promeretur; quæ adeo in omne lætitiæ genus effusa erat, ut nonnulli patrum familiarum testamento caverunt, ut ab hæredibus suis prælato victimæ titulo in Capitolium ducerentur, votumque pro se solveretur: *quod superstitem Augustum reliquissent* (a). Nec mora Senatus Populusque Romanus, Cæsarque ipse vicissim in medico ornando certabant. Statua, tanquam numini a Cælo delapso, juxta Æsculapii signum ei posita (1):
us-

(a) Sveton. in *Augusti*, cap. 59.

(1) Idem ibid. Hunc *Svetonii* locum maligne, ut solet per sæpe, interpretatus est *Leonardus a Capoa* (*Parere del Sig. Lionardo di Capoa. Ragionamento quinto*, pag. 250.) Æsculapii signum leviter indicans, non pro simulacro: *L' adularore Senato rizzogli una statua di bronzo presso del segno d' Esculapio*; pluraque addit, ut honorem simulacri non ex *Musæ* promeritis, sed ex Senatus assentatione promanasse demonstrat. Quid vero *Leonardus* de nonnullorum conjectura sentiret, qui *scholam Medicorum* statuis exornatam (vid. *Muratorii Nov. Thesaur. Veter. Inscript.* T. II. pag. 924. *Mus. Pium-Clementin.* Tom. II. Tab. 38.) ab Octaviano Augusto *Musæ* dicatam fuisse opinan-

usque ad sestertium quadringentis datum : usus annuli aurei, immunitasque non illi modo, sed omnibus medicinam facientibus in posterum quoque tempus concessa (1). Tum primum (a) *Hippocratis* asseclæ Romanam cœpere consequi civitatem ;

---

nantur ? Et revera, si medicorum *schola* Octaviani temporibus extructa fuit, & si *schola in porticibus fuit locus*, & *statio quaedam instar literarum ludi, in quem philosophi, & reliquis doctrinis exculti homines convenire solebant, ut publicis disputationibus & colloquiis exercerentur* (Pitisco *Lexicon Antiquit. Roman.* v. *schola*), nil esset, quod admiraremur, Augustum amplissimo hoc monumento illius medici memoriam consecrasset, cui valitudinem acceptam referebat.

(1) Civium immunitas, si *Plinio* fides adhibenda (*Lib. XXIX. cap. I.*) *Archagato* cuidam *Lysaniæ* fil. concessa fuit anno U. C. 535. Non ergo *Antonio* tantus honos a Populo Romano primitus fuit constitutus. At post *Archagatum* plurimi Medici in Historiis reperiuntur, qui aut pro libertate pretium solverunt, aut nullo soluto pretio libertate donati sunt, ut *Titus Ælius Asclepiades*, *Publius Numitor Asclepiades*, *Tit. Lyrius*, *Cn. Helvius*, *P. Decimus Eros Merula* aliique. Ex his autem putet nemo medicinæ cultores omnes, qui ante & post *Antonium* florere, pari fructos esse dignitate : verum, si conjecturæ locus esse potest, summopere suspicor, *Archagatum*, *Antonium* &c. ideo peculiaribus prosequutos honoribus fuisse, quia ab exteris Regionibus profecti novas rei medicæ doctrinas Romam attulerunt, siquidem ex eodem *Plinio* accepimus, *Archagato* a vide a Pop. Rom. excepto, & Quiritum juribus exornato tabernam aere publico assignatam fuisse, ut ibidem medicam artem exerceret.

(a) *Dacierius* loc. cit.

tem; tum equitum privilegiis participes effici, quæ & nunc temporis Medici summa Principum liberalitate munificentiaque retinent. Arsque illa (a), quæ tot ante sæculis ob medicorum nimiam urendi secandique cupiditatem Roma exulaverat, ad pristinam immo longe majorem post *Asclepiadem* dignitatem perducta est; cœpitque sola ex omnibus, ut *Plinii* utar verbis, Imperatoribus imperare; quippe (b) & qui Augustum sequuti, secum plures Archiatros ducebant, quorum alii regere valetudines soliti, consilii copiam alii præbere. Quin immo & ipsi Principes (1) huic operam aliquando dederunt disciplinæ, qua sanctior altera haud est. Nam si finem, optata omnibus salus, sine qua nulli sumus, si vero subiectum quæras, ad Dei factus imaginem homo est. Valeant igitur qui cæca vanitatis caligine obducti, ingenuo nobilique viro non satis accommodatam artem putant, a qua eorum atavi & divitias & generis ornamenta fortasse habuerunt.

Enimvero, ut incredibilis in Augusto felicitas,
ita

(a) *Polyd. Vergil.* loc. cit. pag. 80.

(b) *Rhodius* in *Scrib. Larg.* pag. 21.

(1) *Clariss. Tiraqueau* peculiari opusculo inquisivit, *an ars medica quid nobilitati derogat*: eaque occasione Pontifices, Imperatores, Reges, illustres matronas, Deos ipsos medicinæ exercendæ incubuisse demonstravit.

ita maxima in *Antonium* paullo post calamitas con-
sequuta est. Nam cum Marcellus, Augusti ex O-
ctavia sorore nepos, ab eoque in filium adoptatus
in morbi genus gravissimum incidisset, eadem-
que ratione ab *Antonio*, de suis balneis frigidis ob
tanta munera, tantosque sibi delatos honores in
dies forte nimis sollicito (1), curatus fuisset, su-
pramemorato anno U. C. 731. eodem Cæsare XI.
& Cn. Calpurnio Pisone Coss. quemadmodum a
Dione (a) percepimus, e vivis ereptus est *admo-
dum juvenis* (2) non sine omnium miseratione lu-
ctuque, atque ingenti mœrore Principis, ut *Pedo
Albinoyanus* (b), seu quisquis alius sit, hisce car-
minibus indicat :

*Vidimus erepta mœrentem stirpe sororis
Luctus ut in Druso publicus ille fuit.
Condidit Agrippam, quo te, Marcelle, sepulchro,
Et cepit generos jam locus ille duos.*

Hic ille Marcellus est, sane ut *Paterculi* tempore
fe-

(1) *Dacierius* loc. cit.

(a) Lib. LIII. pag. 517.

(2) *C. Vellej. Patercul.* cum animadvers. *Iusti Lipsii* Lib.
II. pag. 62. Antwerp. 1667. *Horat.* Lib. I. od. 12.

Crescit occulto velut arbor ævo

Fama Marcelli &c.

(b) *Eleg.* I. v. 65.

ferebatur (a) „ ingenuarum virtutum, lætusque a-
 „ nimi & ingenii, fortunæque, in quam alebatur,
 „ capax “; ille, inquam, in cuius interitum hæc
 carmina ab *Virgilio* consecrata fuere, quæ etsi om-
 nibus nota, attamen & hîc quoque subnectere
 visum est, cum ob eorum incredibilem dignita-
 tem, majestatem, & splendidissima funera, qui-
 bus Augustus Marcellum condecoravit, & sepul-
 chrum quo condidit, & theatrum (1) quod ho-
 noris gratia ejus nomine voluit appellatum, longe
 antecellant (b):

„ *Tum pater Anchises, lacrymis ingressus obortis :*
 „ *O Nate, ingentem lutum ne quare tuorum :*
 „ *Ostendent terris hunc tantum fata, neque ultra*
 „ *Esse sinent ; nimum vobis Romana propago*
 „ *Visa potens, Superi, propria hæc si dona fuissent.*
 „ *Quantos ille virtum magnam Mavortis ad urbem*
 „ *Campus aget gemitus ! vel quæ, Tyberine, videbis*
 „ *Funera, cum tumulum praterlabere recentem !*
 „ *Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos*
 „ *In.*

(a) Loc. cit. Vide & *Seneca consolation. ad Mariam* cap. 2.

(1) Præclarum & oppido rarum numum in suo thesauro as-
 servat *Nobilissimus Vir THOMAS DE OBICIIS*, qui Marcelli ef-
 figiem refert cum inscriptione, & ex adverso theatrum inscul-
 ptum est, quod Augustus erexit mortuo Marcello. De hoc au-
 tem numo fusius alias.

(b) *Æneid*, Lib. VI. v. 868.

„ In tantum spe tollet avos : nec Romula quondam
 „ Ullo se tantum tellus jactabit alumno.
 „ Heu pietas , heu prisca fides , invictaque bello
 „ Dexterâ ! non illi quisquam se impune tulisset
 „ Obvius armato , seu cum pedes iret in hostem ,
 „ Seu spumantis equi foderet calcaribus armos .
 „ Heu , miserande puer ! si qua fata aspera rumpas ,
 „ Tu Marcellus eris . Manibus date lilia plenis :
 „ Purpureos spargam flores , animamque nepotis
 „ His saltem adcumulem donis , & fungar inani
 „ Munere .

Quamobrem *Musa* palam convictus fuit , opus
 fortunæ fatique in Augusto sanando sibi arrogas-
 se (a) . Infelix artis conditio ! Hinc enim casibus
 rerum variis , hinc pravorum hominum maledictis ,
 hinc vulgi , qui doctos eadem æque ac indoctos
 lance pensitat , ignorantia versamur , multaque
 recte facta unius sæpe eventus calamitas aut de-
 struit , aut obscuriora efficit . Nihilo tamen secius
 Augustus , cujus animi magnitudo morumque sua-
 vitas immortalis memoria percepta retinebat bene-
 ficia , in eo amando atque exornando nunquam
 destitit (b) .

Verum ut ad Marcellum revertar , ejus causa
 mor-

(a) *Dio* loc. cit.

(b) *Jacob. Philip*, in *Supplém. Chronie.*

mortis, ut *Dio* refert (a), a quibusdam *Liviæ* imputata est, quæ suis eum filiis præferri cum indigne tulisset, sibi ea *Musam*, ut *Clericus* addit (b), devinxit, ut balneis in contrarium adhibitis ad internecionem juvenis uteretur (1). Rem esse dubiam, saltem quoad remedii genus ex eo colligitur, quod *Propertius* tradidit, Marcellum in balneis *Bajaram* calidis occubuisse (c). At *Scaliger* asserit (d), *Propertium* hoc tantum dixisse, ut *Liviæ* morem gereret, qui veram interitus causam oculari gestiebat; subditque ob *Dionis* auctoritatem confirmandam illud *Servii* in *Virgilium*, videlicet Marcellum in frigidis balneis *Stabianis* inter-

---

(a) Loc. cit. pag. 518.

(b) Loc. cit. pag. 556.

(1) Is ego non sum qui *Antonium* a *Dionis* accusatione velim vindicare, neque *Beninium* hoc sibi argumentum fusius pertractandum suscepisse video. Id tamen prætereundum non est, *Dionis* historiam per se prorsus everti, si paullo attentius ipsa consideretur. Postquam enim de Augusto frigidis lavacris curato ipse sermonem habuit, addidit, ægrotantem Marcellum eadem ratione a *Musa* eodem curatum occubuisse. Id quod profecto malum historici animum in summum Medicum significare ex eo præcipue comperitur, quod non eodem frigido balneo, quo Augustus, Marcellum curatum fuisse percepimus, verum *Bajanis* potius calidis lavacris, ut *Beninius* ipse aliorum testimoniis collectis comprobavit.

(c) Lib. III. Eleg. XVIII. v. 7., *At nunc invito magno cum crimine Baje &c.*

(d) Vide *Propert.* Patav. 1754. pag. 804.

teruisse (1). Longe alia *Salmasii* mens est, putatque aut *Servium* deceptum, aut qui *Servii* commentaria descripserunt, in errorem incidisse, scribentes in *Stabiano* pro in *Bajano*. *Servius* cum *Propertio* conciliari haud potest: at *Dio* cum *Servio* facilius auctoritate *Plinii* ubi ait (a), *Musam* fratremque ejus *Euphorbum* instituisse a balneis frigida multa corpora attingi. Quidam Vir doctus, sequitur *Clericus*, arbitratur balnea, de quibus loquitur *Plinius*, calida balnea fuisse. Hoc modo dici posset, Marcellum prius aquis *Bajarum* calidis sese proluisse, ut *Propertius*, postea vero frigida aspersum, quod idem ferme esset ac frigidum balneum *Dionis*. Sed intelligi potest, *Plinium* tam de balneis calidis quam de frigidis alloquutum. *Agathinus*, qui pro frigidis balneis pugnabat, suadet a balneis multa frigidæ aspergine perfundi corpora, aut aquam in capite & pectore excipi ex
fon-

---

(1) Quod fortasse ex prava *Servii* lectione enatum esse *Lipsius* docuit (L. I. *Annal. Tacit.* c. 3.), tum & *Vulpus* in annot. ad *Propert.* Legit etiam *Bajanus* Jo. Alb. *Fabricius* (*Bibl. Græc.* Tom. XIII. pag. 69.) *Blanconus*, alii, & nos etiam qui quamplures *Virgillii* editiones *Servii* commentariis exornatas consulimus. Inter has nominasse sufficiat edit. Venet. 1544. fol. pag. 332. Amstælod. 1646. pag. 653. Venet. cum *Masvicio* 1736. Tom. II. pag. 798. Amstælod. *Petri Burmanni* 1746. Tom. III. pag. 138. &c.

(a) Lib. XXV. cap. 7.

fonte frigido decidentem (1). *Q. Horatius Flaccus*, qui iudice *Musa*, ut paulo post videbimus, ad balnea confugerat, ne verbum quidem fecisse comperimus de hac frigidorum calidorumque posita permixtione, quæ profecto robustioribus hominibus extinguendis aptissima forent, quamquam de ea jocari lepidissime potuisset. Hanc de balneis quæstionem ex *Clerico* excerptam hîc apposuimus, nonnullasque animadversiones addidimus, ne quæ *Muse* nostro quoquo modo pertinere possunt, inconsulto reliquisse videamur.

Meccenatis quoque valetudinem ei curæ fuisse, ex libello seu potius epistola ad eundem missa satis constat. In qua præcipue animadvertendum duo certissima Meccenati tradidisse remedia adversus omnes impetus morborum, quorum alterum erat, ut decimo quoque die se abstineret a cibo & potione: alterum ut postero die lavaretur, ciboque firmo uteretur. Præterea potionem quamdam memorat, quæ Meccenati usui fuit ad omne corporis vitium eliminandum, & ad valetudinem confirmandam, quæ ipse quidem Meccenas annos

com-

---

(1) De balnei calidi ac frigidi permixtione & utilitatibus plura retulit *Galenus de simpl. medicam. facult.* Lib. III. cap. 16. tum in *Method. medend.* Lib. X. cap. 10. Quæ autem in hac balneorum successione animadvertenda præcipue sint docuit ipse in *Comment. III. ad lib. Hippocr. de rat. victus in morb. acut.*

complures observando, nunquam in ullum corporis languorem incidit. *Quo tempore, ipsiusmet Antonii verba sunt, nec nostrum Augustum quidquam molestioris incommodi passum esse nosti.* Quæ profecto si quis attente considerat, noscet tanto Antonium infortunio post Marcelli obitum non fuisse prosequutum quantum enarrant Historici. Virum enim, cujus ope a faucibus Orci fuerat ereptus, contemnere Augustus ac deprimere non debebat; graves enim & periculosas valetudines per omnem vitam experiebatur (a), & quasdam anniversarias, ac certo tempore recurrentes; nam sub natalem suum plerumque languebat, & initio veris præcordiorum inflatione, austrinis autem temporibus gravedine tentabatur.

Nec minus de Q. Horatii Flacci salute sollicitus fuit. Si forte quæris quo laboraret morbo, en quid ipse (b):

„ *Hic oculis ego nigra meis collyria lippus*
 „ *Illinere.*

& paullo post

„ *Lusum it Mecænas, dormitum ego, Virgiliusque:*
 „ *Namque pila lippis inimica, & ludere crudis.*

Quo

(a) Sveton. in August. cap. 81.

(b) Sat. V. Lib. I. *Egressum magna me excepit Aricia Roma.*

Quo in loco *Lambinus* (a) explicat, *Horatium* lippitudine laborasse, cruditate *Virgilium*. At memoratus Scholiastes posuit oculorum dolore, quod idem fere est ac lippitudo. Itaque cum *Veliam* & *Salernum* contendere statuisset, ut calidas aquas *Bajanas*, quas *principes* *Martialis* appellat (b), experiretur, *Musæ* consilio eas prætermisit tamquam inutiles & supervacuas, atque in *Hetruriam* se contulit, ubi *Clusinis* frigidis, nulla etiam ratione hœmali temporis habita perluebatur, uti in hujusce limine epistolæ palam fecit (c):

„ *Quæ sit hyems Velie, quod cœlum, Valla, Salerni,*
 „ *Quorum hominum regio, & qualis via, nam mi-*
 „ *hi Bajas*
 „ *Musa supervacuas Antonius, & tamen illis*
 „ *Me facit invisum, gelida cum perluor unda*
 „ *Per medium frigus. Sane myrteta relinqui,*
 „ *Distaque conantem nervis elidere morbum*
 „ *Sulphura contemni, vicus gemit, invidus agris,*
 „ *Qui caput & stomachum supponere fontibus audent*
 „ *Clusinis, Gabiosque petunt, & frigida rura.*
 „ *Mutandus locus est, & diversoria nota*
 „ *Præteragendus equus,*

Ex

(a) In *Horat.*

(b) *Lib. VI. Epigram. 26.*

(c) *Epist. XV. Lib. I.*

Ex his *Horatii* carminibus etiam colligitur, *Bajarum* habitatores admodum indoluisse, eo quod eorum aquæ sulphuræ contemptui erant, fontesque *Clusii*, *Gabiorum*que illis more novo præferbantur, quorum aquæ supra caput pectusque accipi solebant, quæ eadem partes sunt, quos jam memoratus indicat *Agathinus*, qui absque ulla contentione hanc methodum a *Musa* perceperat. Quod si *Flacci* oculos lippitudine (a) ideo torqueri putamus, quod membranæ & vasa peculiari debilitate laborarent, nil mirum est *Clusinos* fontes *Bajanis* aquis ad universi corporis vires sustinendas atque oculorum partes roborandas *Antonium* præposuisse (1).

Sunt & qui Archiatrum nostrum *Virgilio* necessitu-

(a) *Dacier* loc. cit.

(1) *Cel. Jo. Fortunatus Bianchini* in suo Commentariolo (*La medicina d'Asclepiade* pag. 110.) opinatus est *Horatium* nervorum morbo laborasse, ex eo quia in citata Epistola inquit ipse :

conantem nervis elidere morbum.

Nescio vero an ibi loci *nervos* ipse poetarum more dixerit pro fibris videlicet, & membris artuum, præsertim cum apud veteres nervorum nomine partes illæ omnes generatim veniant, quæ in filis aut filorum congeriem conformatæ sunt. *Beninius* de *Horatii* morbo cautius, mehercule, loquutus fuit, quod *Horatii* morbum ex alio loco, *Satyræ* videlicet jam citata, desumpserit. *Torrentius* arthritidem, *Dacivius* podagram interpretati sunt, cum illius versus explicationem redderent.

situdine colligatum arbitrantur (a) ex Epigrammate quodam inter *Virgilii* catalecta adnumerato, in quo de dulcissima & jucundissima *Musa* eloquentia sermo fit. Si suspicari autem potest, eos, qui *Cæsaris* familiaritate fruebantur, Imperatoris ipsius Medico propriam valetudinem concedidisse, ut de *Mæcenate* vidimus & *Horatio*; insolens profecto non esset, *Virgilium* quoque cruditatibus excruciatum, opem a tanto medico petiisse. Mirum autem cuique videbitur sermonis tantum suavitatem a *Virgilio* laudari, verum ne medicam *Antonii* sapientiam quidem memorari. Eloquentis fuit Prusiensis *Aselepiades*, immo vincebat ceteros medicos (b), sed & medicus fuit, ejusque peritiam *Crassus* apud *Tullium*, *Plinius*, cæteri que summis laudibus sunt prosequuti. Nec de medico *Musa* *Virgilium* scripsisse opinari ex eo potest, quod *Scaliger* (c) duo catalecta, illud videlicet:

„ Quocumque ire ferunt variae nos tempora vite,
in quo de *Musa*, cum altero:

„ Quis Deus, *Octavi*, te nobis abstulit? an qua &c.
in

(a) *Le Clerc* loc. cit. pag. 558.

(b) *Cicero* Lib. I. de *Orator*.

(c) *Pub. Virgil. Maron. Appendix cum supplem. &c.* Lugduni 1573. 8.

in quo de Octaviani morte ac de bile loquitur, insimul copulavit. *Virgilius* enim Octaviano minime superfuit, cum ille anno U. C. 735., hic vero 767. fati concesserit. *Virgilio* itaque catalectum alterum tribuendum non est, uti & in primo de *Musa* Rhetore summo *Seneca* familiari superius a nobis memorato loquutum potius Vatem fuisse, contra *Scaligerum*, & *Clericum* existimamus.

Porro & alibi *Musam* a *Virgilio* laudibus prosequutum fuisse nonnulli (1) contendunt, ubi videlicet *Japi* medico summo elogium hisce carminibus consecravit (a):

„ *Jamque aderat Phæbo ante alios dilectus Iapyx*
 „ *Jasides, acri quondam cui captus amore*
 „ *Ipse suas artes, sua munera latus Apollo*
 „ *Augurium, citharamque dedit, celeresque sagittas.*

Quæ tamen Vir cæteroquin eruditione commendatissimus de hac *Japicis* & *Musæ* comparatione proposuit, satis superque ad trutinam revocarunt alii, ita ut supervacaneum profecto sit ulterius nos in hisce immorari (2).

Ami-

---

(1) *Antonius Musas chæveler, represented by Virgil in the person of Japis. A Dissertat. by F. Atterbury Late, Bishop of Rochester. Lond. 1740.*

(b) *Æneid. lib. XII. v. 397.*

(2) Alia etiam in hanc sententiam accedit animadversio, quam

Amicos habuit, præter Octavianum, quem perpetuo coluit, Meccenatem & Horatium, etiam M. Agrippam, cui de Betonica Libellum inscriptum creditur. At qui de *Antonio* mentionem fecere, ut *Horatium* prætereamus, ex veteribus quidem Latinis fuere *Svetonius*, *Plinius*, *Paterculus*, *Scribonius Largus*, aliique; e Græcis autem *Dio Cassius*, *Galenus*, *Eusebius*, *Oribasius*, *Paulus Ægineta*: de recentioribus nil est quod addam, cum plures jam in Commentario hoc nostro citaverim, cæterosque; ne nimius sim, hic recensere locus non est. Nonnulli (a) autem *Antonium* nostrum cum alio Medico Octaviani confuderunt, cui nomen erat *Artorius*, quique de Augusti valetudine apud Philippos sollicitus fuit anno U. C. 709. Miran-

---

quam ab Auctoribus Diarii: *Bibliothèque Britannique* Tom. XV. Part. II. pag. 377. ubi quæstionem hanc agitatam vidi, silentio prætermissam invenio. *Musam Jasis* filium fuisse scribitur. An ex eo quod *Japix* apud *Virgilium* *Jasides* appellatur? Quo autem fundamento Parentis nomen ex ficta Vatis narratione noscere possumus, cum & *Antoni* nomen in illud *Japicis* commutetur? Rectius fortasse mihi ea probaretur opinio, quæ *Jasidem* ab *ἰασις* (*medela* scilicet, *sanitate*) derivat; quemadmodum inepta prorsus cuique videbitur adnotatio, quam *Servius* addidit ad originem verbi *Japix* enucleandam. Aptum nomen medico, inquit ille, nam *ἰασδα* Græci dicunt curare: unde *ἰατρος* dicitur medicus. An ergo *Japix Jasides* est medicus *medele*? Vide & *Heynium* in suis adnotat.

(a) *Brissonius*, *Pontacus*, *Lambecius*, *Menapius*.

randum autem, *Jo. Alb. Fabricium* postquam eorum errorem adnotaverit (a), alibi scripsisse, *Artorium, non Antonium dici a Tertulliano, Lactantio &c.* (b) fere ac *Artorii* loco, de *Antonio* loquuti fuissent, quod & nos alibi fecisse dolemus (1). Cur autem inter *Veteres Cornelius Celsus*, qui quamplurimos medicos in medium proferre solet, de hoc nostro, licet meritissimo, ne verbum quidem fecerit, prorsus nescio, eoque magis quod illum paullo post *Musam* floruisse constat (2). Videtur enim mihi tanti Viri immortalitati silentio aliquid detraxisse, meque adduxit ut credam, aut illum sibi nullius existimationis fuisse, aut suæ forte nimium studiosum hominem prorsus conticuisse. Miror etiam *Walchium*, qui in recensendis scriptorum veterum latinorum & operibus & nominibus perquam diligens fuit, in suis de lingua latina commentariis *Musam* præterisse (3).

Fra-

(a) *Bibliot. Grec.* Vol. XIII. pag. 86.

(b) *Bibliot. Latin.* Tom. II. pag. 25.

(1) In *adnotat.* ad *Cornel. Celsum*.

(2) Plura in *Celsianis* Epistolis a *Blancono* clarissimo prolata leguntur, quibus *Benini* quæstio summopere infirmatur. Argumentis enim quamplurimis nos *Blanconus* evicit, *Celsum* post annum 724. & ante 731. suis *Artium* libris conscribendis incubuisse: illa scilicet ætate, quæ *Musa* eam nondum famam atque existimationem possidebat, ut eum tunc temporis floruisse nequeat affirmari.

(3) Naufragio *Musam* periisse tradidit *Torventius Euxebius* aucto-

Fratrem *Antonii* accepimus *Euphorbum* fuisse ob
 artis excellentiam, quam ipse quoque profitebatur
 satis clarum. Siquidem & ipse magni Principis
 Medicus fuit (a), utriusque scilicet Mauritaniae Im-
 perantis Jubæ, Ptolomæi patris, studiorum tamen
 claritate magis quam regno memorabilis. Is erat
 alius Jubæ filius, qui Pompejanas partes sequutus,
 postea a Cæsare victus fuit anno U. C. 706. (1),
 ju-

auctoritate suffultus (In *Horat.* Epist. XV. Lib. I.) scribens :
ipse (Musa) Alexandria in Italiam navigans naufragio extin-
ctus, ut in Eusebii chronicis legimus. Prætereundum tamen
 non est, *Torrentium*, æque ac *Brissonium*, *Lambeccium*, & a-
 lios, quos supra memoravimus, *Antonium* legisse, non *Artori-*
um, de quo revera scripsit *Eusebius* : *Artorius medicus Augusti*
post Actiacam victoriam naufragio perit (Chronicon ex interpre-
tat. S. Hieronymi. Extat inter Opera S. Hieronymi 1740. fol.
Tom. VIII.). In quem errorem *Torrentius* minime incidisset,
 si Augustum novem circiter annos post Actiacam victoriam a
Musa curatum fuisse considerasset. Verum de *Antonii* morte fa-
 bulosa alia narratio pervulgata est, eaque legi potest apud *Eloy*
 (*Dictionnaire histor. de la médecine.* Tom. I.), *Musam* videli-
 cet Chirurgicæ arti exercendæ se totum dicasse, & ignem fer-
 rumque in medendis ægris tam immaniter adhibuisse, ut se con-
 tinere Romana plebs non potuerit, quin lapides in eum conji-
 ceret, quem summis paulo ante honoribus cumulaverat, & uni-
 versam per urbem traheret exanimatum. Cur autem *Plinius*, in
 medicos semper iniquus, historiolum hanc silentio prætermise-
 rit, prorsus non video.

(a) *Plinius* loc. cit. Lib. V. cap. 1. Lib. XXV. cap. 7.

(1) *Salmasius* in *Chronolog.* ad calcem *Flori* pag. 513. edit.
Lug. 1648. Morevi Dictionn. histor. Tom. V. vide *Juba*.

juniorisque conjux Cleopatrarum, quae Selene, hoc est Luna, vocabatur, superioris Cleopatrarum & Antonii filiarum. Romae altus, magno sibi adjumento captivitas fuit, quippe qui Octaviani Caesaris amicitiam excoluit (a), litterisque humanioribus, ac liberalibus disciplinis egregie operam navavit. Cumque medicarum facultatis etiam delectaretur, in monte Atlante (1) inventam ab eo plantam medici sui nomine appellari voluit *Euphorbiam*. Sed alibi *Plinius* non a Juba, verum ab *Euphorbo* inventam fuisse tradidit (b). *Salmasius* tamen cum *Plinio* nullo modo facit, ostenditque *Euphorbium* aliis ante saeculis eodem nomine innotuisse. At quomodo res cumque sit, hujusce plantae in re medica usus esse quamplures & diuturna experientia demonstrat, & praeter caeteros pluribus in locis testantur *Galenus*, *Dioscorides* (c), & saepius memoratus *Plinius*, praecipue vero ubi (d) refert a Rege ipso lacteum *Euphorbii* succum miris laudibus in claritate visus, contraque serpentes & venena

o-

(a) *Dio* Lib. LI. pag. 453.

(1) In Tmolo Mauritaniae monte coli scripsit *Dioscorides* Lib. III. Cap. 88. Interpres autem *Marcellus Virgilius* nullum in Mauritania Tmoli nomine montem esse adnotavit.

(b) *Praeterque gigni ibi herbam Euphorbiam nomine ab inventore medico suo appellatam*. Lib. V. cap. 1.

(c) Loc. cit.

(d) Loc. cit.

omnia privatim dicato volumine celebrari. Hac etiam Augustum ab *Euphorbo* curatum fuisse, scriptum reliquit *Nicolaus Lemery*. Cum vero nullius auctoritati nitatur, nullamque rei circumstantiam afferat, est quod dubitem, ne forte Vir de re medica, si quis alius, optime meritus, cum in illum *Plinii* locum (a) incidisset, quo ait: *invenit & patrum nostrorum etate Rex Juba, quam appellavit Euphorbiam, medici sui nomine. Frater is fuit Musæ, a quo divum Augustum conservatum indicavimus;* particulam relativam a quo ad *Euphorbum* retulerit, quæ ad fratrem ejus *Antonium* referri debet.

Balnea frigida, a quibus ne hyeme quidem abstinerebatur, eodem cum fratre suo *Euphorbo* primus instituit, primumque in valetudine Augusti usus est: id quod aliquos induxit, ut crederent novam sectam confecisse. Antea mos erat calidâ tantum lavari corpora, sicuti apud *Homerum Plinius* invenisse ait (b). Sed tamen *Hippocrates*, & qui sequuti *Hippocratem* sunt, *Arateus Cappadox*, *Cornelius Celsus*, aliique, balnea seu fomenta aliquando præcipiunt frigida, veluti in tetano (1) & dysenteriis, præcipueque in arthritide (2). Et quoad ar-

---

(a) Lib. XXV. cap. 7.

(b) Ibid. cap. 38.

(1) Hippocr. *Aphorism.* Lib. V. *Aphor.* 21.

(2) Hippocr. *Aphor.* 25. Sect. V. apud *Foesium*.

arthritidem, *Celsi* qui sequitur locus sufficiat: *si vero tumor, calorque est, utilioraque sunt refrigerantia, recteque in aqua quam frigidissima articuli continentur, sed neque quotidie, neque diu fiat ne nervi indurescant* (1). Ex quo non solum conjici potest *Antonii* praxim arrogantiae & temeritatis redarguendam non esse, si eam ex *Hippocrate* ipse didicerit, verum Scholiastis sententia *Celsi* auctoritate quodammodo confirmaretur, *Octavianum* videlicet arthritide laborasse. Quod autem singulis morborum generibus hisce frigidis *Musa* uteretur, ut *Dacianus* (a) arbitratur, veri haud simile est, cum his solum morbis ea instituisse credibilius sit, in quibus experientia, ratioque utilia fuisse monstraverint. Horum tamen balneorum consuetudo post ejus interitum omnino obsolevit.

Attamen *Charmis* Massiliensis sub *Vespasiani* imperio eadem a tenebris revocavit, ac tunc temporis visi sunt senes, artubus contrementes, media jam hyeme, in lacubus fluminibusque demersi (b). Temporibus etiam nostris non defuerunt qui balneis frigidis uterentur. *Baxterus* in suis ad *Horatium* commentariis de quodam rustico refert balneis frigidis persanato: „ laborabat, inquit, hic
„ vir

(1) Lib. IV. §. 24. Edit. *Targæ*.

(a) In *Horat.* loc. cit.

(b) *Plin.* Lib. XXIX. cap. I.

„ vir sesquimestri fere spatîo immanibus arthriti-
 „ dis vagæ, paralyseos, atque etiam spasmatum
 „ doloribus, adeo ut neque pedibus insistere va-
 „ leret. Plurimis autem incassum tentatis reme-
 „ diis, immo & mercuriali saliva inutiliter mota,
 „ misellus iste tandem (incredibile dictu) ab o-
 „ mnibus istis tam sævis symptomatibus, vel uni-
 „ ca in frigidas nostras emersione ex toto libera-
 „ tus, ad integram sanitatem restitutus est; jussu
 „ tamen firmioris efficacîæ causa iterato bis terve
 „ in easdem aquas se demittere“. *Helbigius* cum
 de Indorum moribus & regione descriptiones edi-
 dit, balnea frigida in omnibus fere morbis adhi-
 beri apud eos adnotavit; & se ipsum, aliis frustra
 tentatis, his frigidis lavacris persanatum fuisse fa-
 tetur, alias scilicet cum dysenteria, alias cum bi-
 liosa febre laboraret (1). Quod si Veteres consu-
 las, viatores, Neotericos cæteros, historiæ extant
 ubique de morbis frigido lavacro curatis, aut de
 quotidiano frigidarum usu ad roborandas præser-
 tim humani corporis partes apprime instituto. Et,
 ne alia quæram, memini ipse e *Bonifacio Rastello*,
 dum erat in vivis, de medicina non minus
 quam de Patria hac nostra optime merito audivisse,
 Marchionem *Franciscum Jonam Veronensem*
 me-

---

(1) *Ephemer. Natur. Curios.* Dec. I. ann. 1678-1679. observ.
 294.

Medicum ejusque præceptorem, suum quemdam Concivem a vehementissima colica persanasse solo aquæ frigidissimæ auxilio supra ventrem in balnei formam adhibito; cum ex nullo alio remedio, etsi morbo optime comparato, quidquam levaminis consequi potuisset. Et quidem, si rationem ipsam consulamus, applicata frigida præderunt iis in morbis, in quibus meatus claudere, fibras contrahere, retenta retropellere, exhalationem impedire voluerimus. Consule *Celsum*, qui ad capitis imbecillitatem, lippitudines, gravedines, destillationes, affectas tonsillas (a), item & ad stomachum, articulos, dolores, qui sunt sine ulceribus (b), ad seminis involuntarias profusiones (c) frigida balnea commendavit. *Avicennam* nive exterius admota se ipsum curasse, *Alexandrum Severum* quotidiano frigido lavacro usum fuisse, testes historicos habemus. Rationi hinc protinus accommodatum consilium *Musæ* fuit, qui *Horatii* lippitudini curandæ ad frigida balnea confugit. Quod si minus invidos coævos *Antonius* habuisset, omniaque extarent quæ tunc temporis scripta fuerunt, plures profecto medicas historias haberemus, quæ & de medici gloria,

---

(a) Lib. I. §. V.

(b) Ibid. §. IX.

(c) Lib. IV. §. XXI.

f

ria, & de frigidorum balneorum utilitate nos redderent profecto certiores (1).

Verum ut in frigidis balneis, ita etiam in viperarum usu vim maximam posuit. Earum carnem edendam præbebat, ut *Plinius* indicat (a), quotiescumque in ulcera medicanda incidisset. Per ulcera autem omnes affectus ulcerosos ibi intelligi posse existimo; quæ cum sanabilia fuissent, mira ægrotos celeritate ad pristinam valetudinem perducebat. Quare *Zacuti* lapsus animadvertendus, qui

Pli-

---

(1) Præter ea, quæ *Beninius* adnotavit de usu & utilitatibus, quas in medicina facienda a frigidis balneis percipere quisque potest; magnum opus is conderet, qui morborum historias ex Veteribus, ac Neotericis colligeret, in quibus frigida profuerunt. Mirum enim quantum in morbis præsertim nervorum ipsæ valeant! quotque inopinatæ curationes ab iis tantum obtineri quandoque queant! Clavum hystericum, tot rem diis incassum adhibitis, sola frigida applicatione persanavit Patruus meus dilectissimus. Convulsivos abdominis affectus, ructatione, flatibus, torminibus stipatos glacie exterius admota protinus defecisse ipse pluries vidi. De usu autem tanti remedii opusculum confer cel. *Antonii Cocchii: sopra l'uso esterno presso gli Antichi dell'acqua fredda sul corpo umano, & Baldini specimen de' bagni freddi di acqua dolce*. Napoli 1787. *Wright in Medic. Observ. and Inquir.* vol. VI. Londin. 1784. Nonnulla collegit contra frigida balnea ex aliorum præcipue observationibus Carol. Ludow. *Wolff* in disput. inaug. de abusu balneorum frigidorum. Goetting 1792.

(a) Lib. XXX. cap. 39.

Plinii locum referens ait (a) Musam Antonium viperarum carne insanabilia ulcera persanasse. Eadem ratione Celsus Cornelius (b): quaecumque autem ratio curandi est, corpus, puro ulcere, exercendum atque alendum est, donec ad cicatricem perveniat. Que cum medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum, quem struma male habet, eum, si anguem edit, liberari. Quo in loco, si quis pro angue viperas intelligat, per me licet, cum & Aristoteles ipsas viperas serpentes appellet; Aetiusque (c) eodem affectu, strumis scilicet laborantes homines viperarum esu magnopere juvari, & Dioscorides (d) viperinas carnes increscentes strumas reprimere autumant. Galenus itidem iis, qui elephantiam patiuntur (qui morbus inter affectus ulcerosos, sicuti strumæ, positus est) in viperarum esu mirabile auxilium esse proposuit (e); pluresque in medium profert historias eorum qui viperarum auxilio convaluerunt (f) correpti elephantia, morbo non ita pridem in Italia noto, quam in Ægypto, ubi viperis cæterisque serpentibus Gentes vescuntur (g)

oris-

(a) *De Medicor. Princip. hist. Lib. I. hist. 84.*

(b) *Lib. V. cap. 28.*

(c) *Tetrab. IV. serm. 3. cap. 5.*

(d) *Mater. medic. Lib. II. cap. 16.*

(e) *De Arte curativa ad Glaucon. Lib. II. cap. 10.*

(f) *De simplic. medicam. facult. Lib. XI.*

(g) *De aliment. facultate Lib. III. cap. 3.*

orisque Ægypto confinibus, quemadmodum Veronensis Maro hisce carminibus (a):

„ *Sic elephas sacer Ausoniis incognitus oris,*
 „ *Sic lichen latuere diu, quibus incola Nili*
 „ *Gens tantum, regioque omnis vicina laborat.*

Infinita propemodum essent & veterum (1), & Neotericorum exempla, qui tum in morborum ulceribus depellendis, quæ circa cutem erumpunt, tum vero in diuturnioribus affectionibus, videlicet in arthriticis (b), podagricis, anhelosis, scorbuticis hoc præsidii genus adhibuerunt, quæ ubilibet perlegi & considerari queunt. Ex ingenita enim admixtaque carnibus viperarum iuvandi facultate, ut Galeni verbis (c) utar, potentior eam antidotum efficiunt, exsiccatoria, nutriente, valenter digerente, mediocriter excalescente (2) facultate dona-

(a) *Syphilit.* Lib. I. v. 97.

(1) In chronico Patavino, quod Galeatius & Andreas de Catavis conscripserunt (Muratori *Rever. Italicar.* Tom. XVII.) mira historia traditur de Episcopo lepra seu elephantia laborante, qui Patavium petiit anno 1372., ut quædam tanto morbo ratio adhiberetur. Nec incassum profecto. Jacobus siquidem ab Arquâ, cujus in medicina exercenda fama jam erat pervulgata, eum viperarum aliorumque venenatorum animalium esu in pristinam restituit incolumitatem.

(b) *Zacut. Lusitan.* loc. cit.

(c) *De theriaca ad Pison.* cap. 9.

(2) *De simpl. medicam. facult.* lib. cit. Vide etiam Æginet. de

natum. Quas profecto viperinas virtutes sub plurimorum remediorum forma experiuntur Medici, juscule videlicet, sale, linimento, cæteris. Et nervorum præsertim iis morbis ex debilitate profectis, qui nullo quandoque alio pharmaco superari longa docet experientia, viperarum jusculum, cui anethum aut alia quævis planta cardiacis & roborantibus facultatibus prædita mirifice opitulatur. In atrocissima illa cancri specie, quæ a tanta humorum pravitate pendet, ut sensim sensimque pars quædam corporis, universa dein corporis ipsius compages emacrescit; si in pharmaco spes est, a nullo est repetenda (1) quam a viperarum aliqua præparatione. Ita & viperinum fel, & adeps ulceribus exterius applicitum, aut in oculorum affectionibus adhibitum optimum præsidium fuit (2). At
ni-

---

de re medica Lib. IV. cap. 1. Lib. VII. cap. 3. & *Oribasium in Sinops. ad Eustat.* Lib. II. cap. 2. tum *Medicin. Collect.* Lib. XV. cap. 2.

(1) Cum hæc *Beninius* scripsisset (& Commentarius quidem ante annum 1750. jam erat expletus; eum memoravit enim in adnotationibus ad *Celsum*), experimenta nondum publici juris fecerat *Störkius* Archiater Cæsareus de cicutæ viribus contra scirrhus & cancos. Nil hinc admirandum est, si potiores viperæ facultates hic in cancorum curatione cæteris omnibus medicaminibus præferat.

(2) *Wedelius* in *Ephem. Natur. Curios.* Dec. I. 1671. Observ. 125. 126. *Cullenius* autem clariss. in sua *Materia medica* (Part. I. f. 3

nimum esset, si ea quæ de summo hoc pharmaco dici possent, hîc recenserem, atque ideo ad alias me *Musa* observationes convertam.

Mirabile itidem ad anginas auxilio, stercore canis albo utebatur. En quæ *Galenus*, qui & formam parandi, & modum etiam utendi ex *Musa* ejusdem fragmento nos edocet „, Quin & *Musa* „ plurimum usus est primus adeo stercore canino „ album semper adsumens. Scribit igitur in præ- „ senti affectione similiter eodem canino stercore „ se usum, his adeo verbis: *ad anginam stercus caninum album accipito ac resiccato, tritumque cribro medico cribrato, & in promptu habeto. Usus tempore melle diluito, atque tunc ut devoretur il- linito.* Hæc cum scribat *Musa*, merito ei adstupulamur: hoc enim pharmaco fortius nullum novimus, neque in angina neque in magna tonsillarum inflammatione, aut his quibus ex glandulis suffocationis periculum imminet (a)“. Quæ tamen omnia non ideo retuli, ut quis hodiernis temporibus stercoreis usum in medicina exercenda revocet, cum ab hominum fere memoria decide- rit,

---

I. cap. 2. Sect. 2.) nullum a viperis utile pharmacum obtineri posse contendit. Plura vero contra hanc sententiam protulit interpres ejus celeb. *Dalladecima* in suis ad *Cullenium* adnotationibus.

(a) *De Compos. Pharmac. sec. loc. Lib. VI. c. 2.*

rit. Id tantum volo, *Galenum* optime de *Antonio* meruisse, cum *ei merito adstipulari* scribat; neque minus de *medica Musa* sapientia iudicium ferri potest, si *primus* remedium excogitavit, cuius utilitates ipse primum expertus fuit, aliique in posterum comprobarunt (1).

Ad *Musa* libros quod attinet, quamplures (a) ab eo fuisse conscriptos non ignoramus. Etenim in ipso limine opusculi *de tuenda valetudine* ad *Mæcenatem* quemdam memorat libellum ordinatissimum, ut vocat, ejus salutis custodem, a se diligenter conscriptum, in quo omnia explorata erant ad sui corporis curationem, eundemque libellum circa finem opusculi ejusdem iterum *Mæcenati* commendat, qui ei plenius, se absente, in omnibus præstare consilium possit. Alterum etiam similis argumenti ad *Cæsarem* coram ipso *Mæcenate* tradidisse ibidem asserit, in quo summa æque cum brevitate diligentiaque singulorum morborum genera complexus est.

Qui *Artorium* ab *Antonio Musa* non discernunt, scriptum huic tribuunt libellum de hydrophobia,
cu-

---

(1) Sordidum medicamentum hodie exolevit, saltem non nisi externe resolvendi ergo adbibetur. Spielmann in sua *Pharmacop.*

(a) Galen. de comp. pharmac. sec. loc. lib. VI. cap. 4
f 4

cujus fragmenta in *Calii Aureliani* opere de morbis acutis non uno in loco perleguntur.

Mangetus Musa tribuit (a) librum inscriptum : *Artis componendorum medicamentorum pars prima : continens linctuum, pulverum medicinalium, aquarum, decoctionum, oleorumque confectioem pulcherrimam, cum lepidissimo de morbi Gallici cura tractatu.* Lugduni 1577. Nil ineptius. Attamen in magno opere viro magno parcendum, errorque potius iis imputandus, cujus opera *Mangetus* forte utebatur ad suam medicorum scriptorum bibliothecam conficiendam. Libri illius Auctor *Antonius Musa* alter *Brasavola* revera fuit, Ferrariensis medicus, qui decimo sexto sæculo floruit, de *Galeno* præ cæteris optime meritus, interque eos jure recensendus, quorum ope latina lingua jam fuerat a barbarie vindicata (1).

Sed quos libros commemoravi, aliosque qui ab eo confecti fuere, miserrime omnes interierunt eo tempore, quo tot insignium Scriptorum volumina Romæ incendio conflagrarunt, quando Pacis delubrum, & ingentes Palatii bibliothecæ combustæ fue-

---

(a) *Biblioth. Scriptor. Medicor.* Lib. XII. pag. 385.

(1) Christophorus etiam *Acosta Antonium Musam* in suo opere sæpius memoravit, qui tamen *Brasavola* fuit Ferrariensis, de quo *Beninius* verba fecit. Vide *Trattato di Cristoforo Acosta ec. dell' historia, natura & virtù delle droghe medicinali.*

fuere : Ex iis tamen unus tantum superstes ad nos pervenit *de tuenda* videlicet *valetudine* ad Mæcenatem. Quod opus (sive libellum, seu epistolam malis appellare) *Hippocrati* absurde tributum apud *Marcellum* editum est Norimbergæ anno 1538., tum Venetiis in Ædibus Manutianis cum latinis medicis 1547. folio (1), tum Basileæ cum *Aetio & Marcello* curante *Jano Cornario* anno 1536. folio; rectius postea Norimbergæ impressum fuit 1585. sub nomine *Antonii Musæ*. Optime autem animadvertit *Fabricius*, & nos valde admirati sumus, opus hoc inter alia medicorum principum opera in editione *Henrici Stephani* Parisiensi anni 1567. prætermissum fuisse.

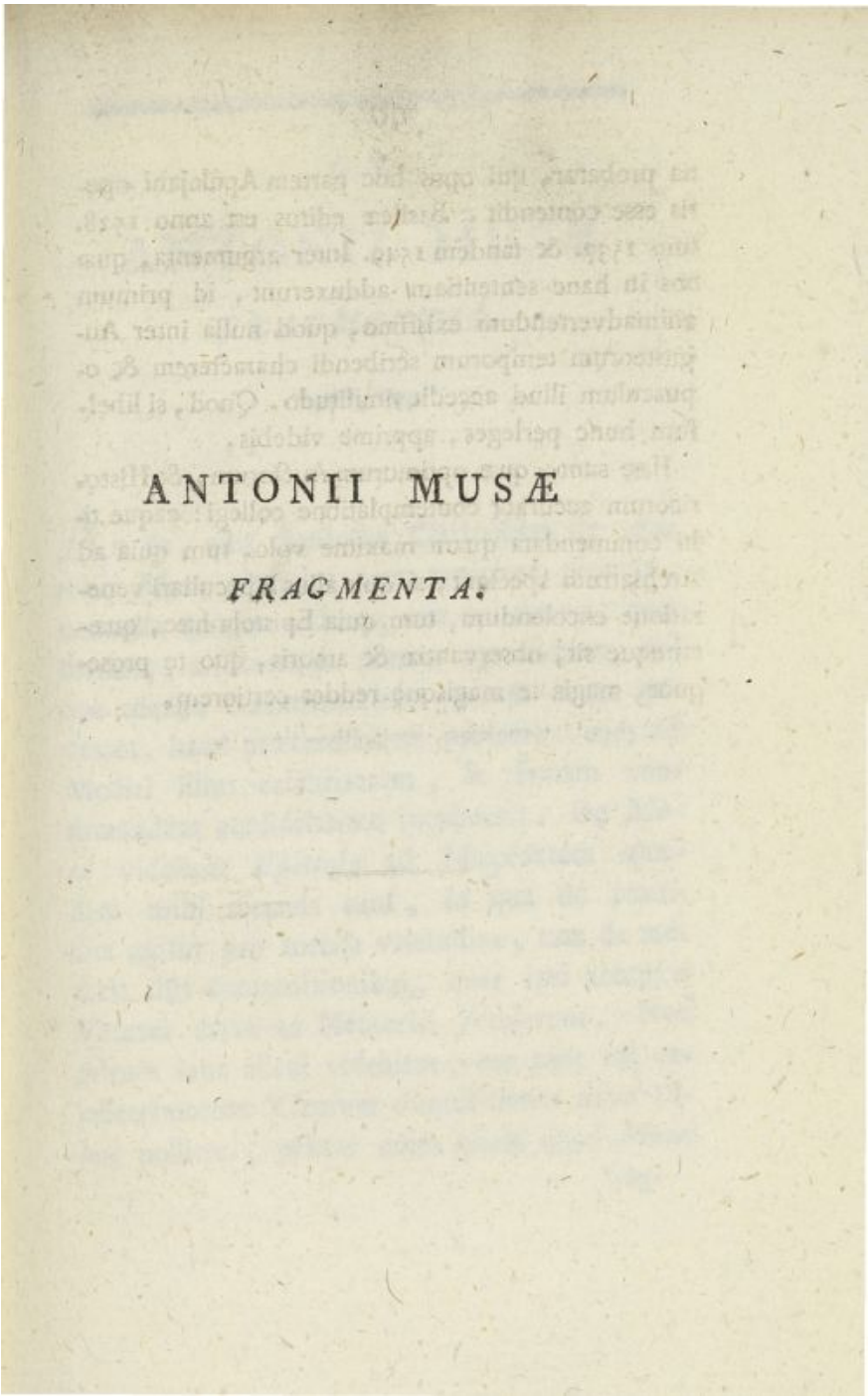
Libellus alter, qui varias scilicet multiplicesque Betonicæ vires ostendit, etsi ab *Humelbergio*, aliisque *Antonio Musæ* facile tribuatur, & nonnunquam suo nomine, aliquoties vero inter *Apuleji* opera prodierit; nobis tamen *Barthii* potius sententia

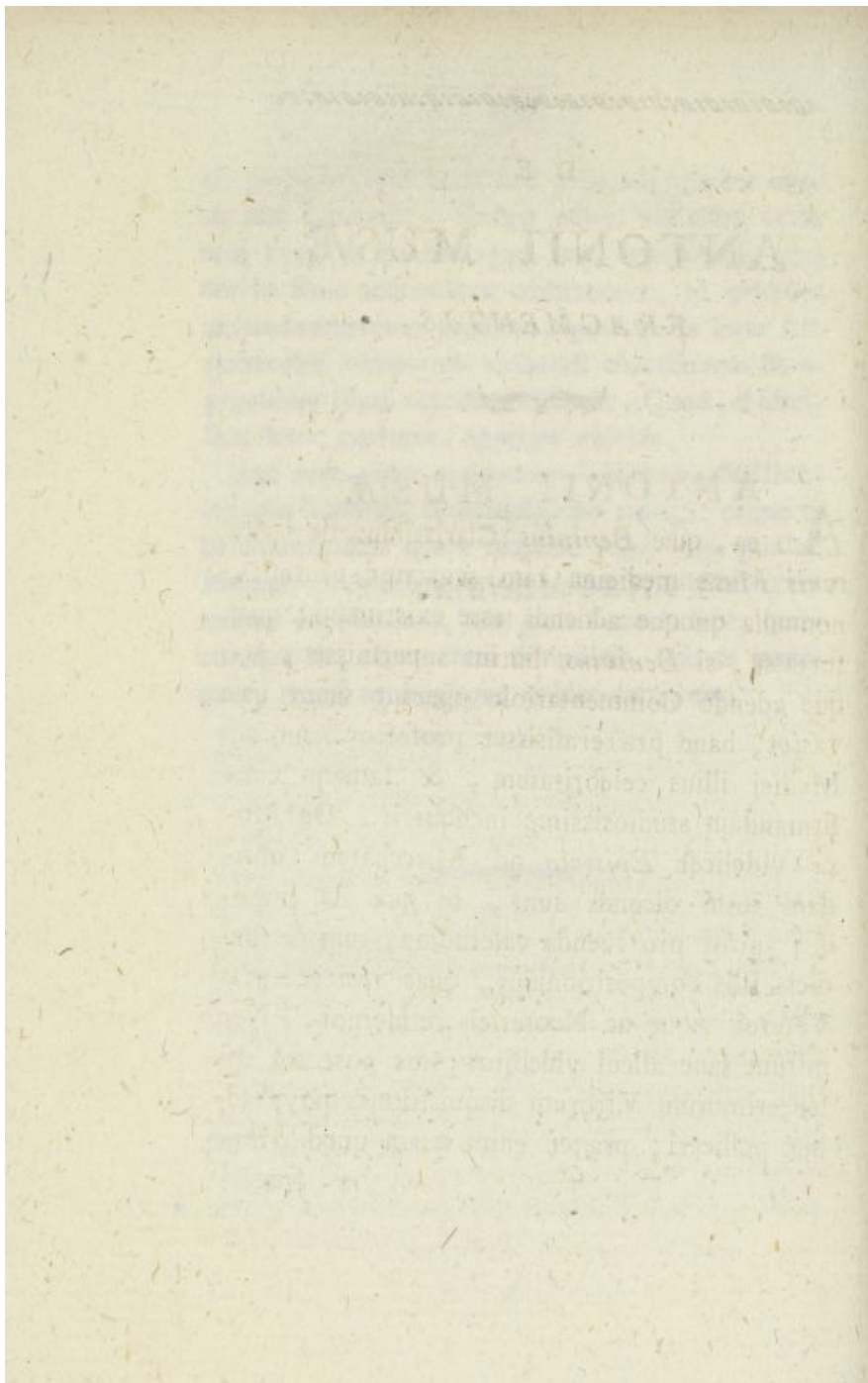
---

(1) *Fabricii* errorem hic protulit *Beninius*, quin Aldi editionem consuleret; si consulisset enim, *Fabricium* redarguisset. Edidit siquidem Aldus inter Latinos medicos libellum *Musæ* tributum *de Betonica*, quem tamen historici & medici fere omnes *Apulejo* adscribendum esse uno ore consentiunt. Miror autem maximopere nullam de hac Epistola mentionem fieri a *Clerico*, a *Lindenio* (*de Scriptis medicis* 1662. *Lindenius renovatus* 1686.), a Christiano Guil. *Kestnevo* (*Biblioth. medica* Tom. I. *Jenæ* 1746.), ab *Eloy* (*Dictionn. histor. de la médecine* Tom. I. 1755.) aliisque de veteri medicina optime meritis.

tia probatur, qui opus hoc partem Apulejani operis esse contendit. Basileæ editus est anno 1528. tum 1537. & tandem 1549. Inter argumenta, quæ nos in hanc sententiam adduxerunt, id primum animadvertendum existimo, quod nulla inter Augusteorum temporum scribendi characterem & opusculum illud accedit similitudo. Quod, si libellum hunc perleges, apprime videbis.

Hæc sunt, quæ optimorum Auctorum, & Historicorum accurata contemplatione collegi: eaque tibi commendata quam maxime volo, tum quia ad Archiatrum spectant, si quis alius, peculiari veneratione excolendum, tum quia Epistola hæc, quæcumque sit, observantiæ & amoris, quo te prosequor, magis te magisque reddet certiolem.

D E

ANTONII MUSÆ

FRAGMENTIS,

AD ea, quæ *Beninius* Clarissimus de *Antonii Musæ* medicina tam sagaciter protulit, nonnulla quoque addenda esse existimavi; quæ fortasse, si *Beninius* diutius superfuisset, atque edendo Commentariolo operam suam navasset, haud prætermisisset profecto: cum ad *Medici* illius celebritatem, & famam confirmandam studiosissime incubuerit. De *Musæ* videlicet *Epistola* ad *Mæcenatem* quædam mihi dicenda sunt, in qua de præsidiiis agitur pro tuenda valetudine, tum de medicis illis compositionibus, quas ipsi acceptas Veteres æque ac Neoterici retulerunt. Nec mirum sane alicui videbitur, me post tot celeberrimorum Virorum disquisitiones nova adhuc polliceri; præter enim quam quod *Musæ*
frag-

fragmenta nemo hucusque collegerit; illud etiam accedit, quod nonnulla in iis adnotanda sunt, quæ & in vulgatis Commentariis & in *Beninii* Opusculo brevitatis forsitan amore silentio fuerunt prætermissa.

Et primo sane quænam factum sit prorsus non intelligo, ut *Musæ Epistola* Hippocrati fuerit a plerisque tributa; cum non solum in ea senioris ævi characterem unusquisque manifeste conspiciat; verum etiam quia medicorum Princeps ad Perdiccam tantummodo Macedonum Regem tabe laborantem vocatus, ut ex *Sorano* accepimus, eum in pristinam restituit incolumitatem; quin umquam de ea sive Augusti sive Mæcenatis fuerit sollicitus, quorum valetudini pluries se & opera & scriptis prospexisse ex ipsa Auctoris *Epistola* manifestum est. Siquidem & *libellum* memorat *ordinatissimum salutis custodem* Mæcenati traditum, & alterum Cæsari oblatum, & *porionis compositionem*, quæ Cæsarem ipsum ab omni corporis languore tutum per plures annos atque incolumem reservavit.

Neque inter Hippocratica Opera irrepsit tantummodo *Epistola* hæc, sed inter spurios *Galenii*

ieni libros quoque vulgata fuit sub titulo *libri II. de dynamidiis*; id quod neque a *Fabricio*, neque ab *Hallero* in eorum *Bibliothecis*, neque a *Beninio* animadversum video. Plura tamen in hac editione Opusculo accesserunt; & remedia præ cæteris ad morbos omnes & singulos, vana sæpe ac superstitiosa, quæ cum Augusti ætatem & *Asclepiadis* Bithyni sectam minime redoleant, ex codice fortasse descripta censeo, in quo nullum, Amanuensis vitio, inter *Musæ* opusculum & compositiones illas discrimen intercedebat. Et re quidem vera nemo hoc sibi poterit facile persuadere, ut *Antonio Musæ* tam implicata probaretur remediorum copia; postquam *duo* tantum ad morborum impetus omnes averruncandos necessaria & *certissima remedia* esse docuerit: primum videlicet ut decimo quoque die unusquisque se cibo abstineat atque potione: alterum vero ut postero die balneo lavetur, firmiorique utatur alimento.

Quæ autem factum sit, ut *Hallerus*, Vir cæteroquin eximius, *Epistolam* hanc *parvi momenti* judicaverit (a), ego profecto non video.

Si

(a) *Biblioth. Botan.* Tom. I. pag. 63.

Si enim temporum ratio habeatur, in quibus *Antonius* diætetica præcepta Mæcenati descripsit, nil sane brevius dici poterat, quod cum optimorum Medicorum doctrinis accuratius conveniret. Quæ ne audacius affirmare videar, quam par est; quid de *Epistola* sentiendum sit, quid damnandum in ea, ex ipsius *Epistolæ* contemplatione unusquisque decernat. Siquidem postquam *Musa* universam humorum physiologiam paucis complexus est, eamque ad morborum potissimum causas recte dignoscendas & discriminandas accommodatam, præcipua deinceps symptomata singulatim exponit, quæ aut capitis, aut ventris, aut vesicæ morbos præcurrunt & comitantur; tum practicas quasdam indicationes enumerat nulla simplicium farragine, nulla superstitionis nota defœdatis. Quod ut luculentius & medicis pateret, & cæteris omnibus, qui de sacro artis nostræ ministerio adunco naso dijudicant, adnotationes quasdam brevissimas adjeci, ut doctrinarum præstantia elucesceret, atque earum cum celebriorum Medicorum præceptis convenientia.

Quæret porro quispiam de me, an *Antonio* revera *Epistola* sit adscribenda, cum nulla ibidem

dem de Augusti ægritudinibus, de *contraria medicina*, ut ait *Plinius*, qua ipse convaluit, de frigidis tandem lavacris mentio fiat? Verum si quis attento & æquo animo consideret, *Musam* de universa medicina & de singulis morbis minime egisse in Opusculo, de quo quæstio est, *nec Augustum per annos complures quidquam molestioris incommodi se duce & medico passum fuisse*: arrogantiam *Musæ* potius & immoderatum animum culparet, si omnia illa quæ in ejus laudem redundarent hîc commemorasset; præsertim cum verisimile sit, in aliis Operibus, quæ Augusto ipse inscripserat & Mæcenati, de Archiatri munere sibi conlato, & de immunitatibus toti Medicorum ordini concessis gratam se pollicitum fuisse recordationem.

In edenda sane *Epistola* istiusmodi Norimbergensem lectionem sequutus fui, utpote quæ cæteris correctior est; lectionibus tamen aliis adjectis, iisque præsertim, quæ in *Galenî* Operibus occurrunt. Sed satis de *Epistola*: pauca quædam nunc de nonnullis *Musæ* medicaminibus, tum de Compositionibus quæ supersunt, adjicere operæ pretium existimavi.

Protulit itaque *Plinius*, ut vidimus in *Beninii* Commentario, *Antonium medicum*, cum incidisset insanabilia ulcera, vyperas edendas dasset, miraque celeritate persanasse (a), a *Cratere* Græco Medico forsitan edoctum, qui viperina carne servum ulceribus laborantem, ut a *Porphyrio* accepimus (b), ad pristinam restituit integritatem. Quem *Plinii* locum interpretatus *Lusitanus* ait: *viperarum carne Antonium Musam ulcera insanabilia persanasse* (c); perinde ac si ulceribus cunctis ac singulis specificum vipera præstare potuisset remedium. Recte ideo *Beninius* addidit: *cum sanabilia fuissent*: propterea nimirum quia Medici omnes & chirurgicæ artis Magistri minime ignorant, ægros quandoque ejusmodi ulceribus torqueri, quibus præsidium nullum, nullique chirurgicorum conatus possunt opitulari. Non ideo abs re mihi visum fuit conjectari, in eo

Pli-

(a) *Hist. natur.* Lib. XXX. cap. 39. ex recens. *Harduin.*

(b) *De abstinent. ab animal.* Lib. I. pag. 16.

(c) Loc. a *Beninio* citato. Sequutus etiam *Lusitanum* fuit *Meadius* (*de venen. Tentamen I.*), tum *Dalladecima* Patavinus Professor in adnotat. ad *Cullenii* mater. medic. Tom. III. pag. 331.

Plinii loco errorem Exscriptorum vitio irrep-
 sisse, & *insanabilia ulcera* vulgo legi, dum
 potius dicendum erat *in sanabilia*; tum quia
insanabilia ea ulcera existimari nequeunt, quæ
Antonium persanasse fertur; tum quia apud
Celsum (a) legitur, corpus, *ulcere depurato*
 (quod in insanabilibus obtineri nequit), angui-
 bus seu viperis alendum esse, felici quorum-
 dam rusticorum experimento.

Miror autem, inter tot Auctores, quos hunc
Plinii locum aut citasse aut ad examen revo-
 casse vidimus, unum *Morgagnum*, Virum cæ-
 teroquin de medicæ artis historia meritissimum
 perlegisse *in insanabilia ulcera* (b), quam sa-
 ne præpositam particulam nulla mihi neque a-
 liis exhibuit *Pliniani* operis editio. Corrigenda
 itaque *Morgagno Plinii* lectio visa fuit, cur
 vero *in sanabilia* potius legendum non præce-
 perit, facile non est divinare; nisi quis eum
 ideo argueret, quod insanabile id ulcus esse con-
 tenderit, in quo uno persanando *Musæ* consi-
 lium

(a) *De Medicina* Lib. V. cap. 28. n. 7.

(b) *De sedib. & caus. morbor.* Epist. LV. §. 15.

lium ipse sequutus viperæ juscuro & carnibus se usum fuisse testatur.

Quis tamen objiciet, nil esse in *Plinii* historia insolens atque admirandum, si *Musam* sanabiles ægros persanasse contendimus; addetque fortasse, verbum *incidisset* id significare, quod *Musa* ulceribus scalpello prius leviter scarificatis, viperina carne ægros ad pristinam valetudinem restituebat; quod eo magis mirum est, cum ulcera fuerint insanabilia. Hisce vero omnibus recte pensatis, quæ pro vulgata *Plinii* lectione afferri possent, paucis respondere sat est. *Musa* videlicet non ideo commendandus videtur, quod insanabilia ulcera viperis tractaverit (cum hoc rationi, & veterum neotericorumque periculis adversetur); verum vero ea potius in *Plinii* historia veniunt adnotanda, quod *Antonius*, omnium fortasse primus, adversus ulcera viperarum decocta vel carnes adhibuerit, quod a nemine fuerat excogitatum: atque hoc præsidio *mira celeritate* pristinam ulceratis integritatem restituerit; quod frustra alterius generis auxiliis alii perficere tentaverant.

At quoniam de Veterum medicina nonnulla
tan-

tantum ad nos pervenerunt hic illic seorsim dispersa: dolendum hinc est maximopere, nos illis operibus carere, a quibus fortasse non infrequenter notiones acquireremus, quæ nobis methodos sufficerent ad certas expugnandas ægrotudines non parum tutiores atque utiliores. Fragmenta enim, quibus fortuito ætas & ignis pepercit, & quæ in optimorum Scriptorum operibus adnotata sunt, nos docent apprime, nobilissimam artem medicinam fuisse, & nonnulla apud nos medicamina summopere commendari, quæ nunc quoque in maximo habentur honore. Et, ut de cæteris sileam, *Musam* quidem nostrum frigidis balneis & viperina carne usum fuisse vidimus; quæ duo in Italia præsertim, nostris hisce temporibus maxime commendantur, uti ex iis colligi potest, quæ de eorum remediorum utilitatibus in *Beninii* commentario adnotata sunt. Neque casu ad hæc præsidia *Antonium* confugisse existimandum est; nisi *Asclepiadis* sectatorem rationali secta se abdicasse malumus: id quod sane de prudenti Viro ad Imperatoris valetudinem conservandam accito turpe esset conjectari, præsertim cum methodo prorsus con-

traria ægotantem tractandum esse decreverit .
 His suffulti rationibus, quæ tandem cunque
 sint, non inutile esse putavimus, ut quæ *Rho-*
dus de Scribonia Largo confecerit, eadem &
 nos aliqua saltem ex parte de *Musa* experiri
 conaremur; medicas scilicet ejus compositiones
 colligentes, quæ apud *Galenum*, *Paulum Æ-*
ginetam, aliosque occurrunt: quin tamen o-
 mnes ac singulas nos collegisse arbitremur,
Pastillum enim *Musæ* sapa & aceto dilutum (a),
 ejus *medicamen* ad oris ulcera curanda (b), a-
 liud ad gangrænam (c) *Galenus* refert, abs-
 que eo quod harum præparationum composi-
 tio innotescat. Multa autem de medicis auxi-
 liis *Antonium* scripsisse facile est conjicere;
 tum quia compositiones ejus plures extant;
 tum quia & ipse Medicis illis adnumeratur,
 qui de pharmacis Libros plurimos conscripse-
 runt (d).

Hæc,

(a) Galen. *de Composit. medic. sec. loc.* Lib. III. cap. 1.
Aetius Tetrab. I. Serm. IV. cap. 12. Tetrab. II. Serm. II.
 cap. 82.

(b) *Method. medend.* Lib. V. cap. 10.

(c) *De arte curativ. ad Glaucon.* Lib. II. cap. 9.

(d) *De Composit. medic. per genera* Lib. II. cap. 2. *De ar-*

Hæc, quæ de *Musæ* fragmentis & medicaminibus præfatus sum, medicæ artis Magistri ut æqui bonique consulant, oro obtestorque.

---

te curat. ad *Glaucon*. Lib. II. cap. 2. *De Composit. pharmac. sec. loc.* Lib. VI. cap. 4. *Musam* cichorea usum fuisse optimo cum successu in abdominis affectionibus refert *Hallerus* (*Matière medicale tirée de Halleri histor. stirp. indigenar. Helvetiæ par M. Vicat. Additions. Tom. I. pag. 362.*).

*****

ANTONII MUSAE

LIBERUS

De ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

*****

ANTONII MUSÆ

LIBELLUS

De tuenda valetudine ad Mæcenatem (a).

QUEM roganti tibi libellum promisi, omni cura adhibita descriptum misi, ordinatissimum tuæ salutis custodem, quem habebis tam diligenter, quam scriptus est (b). Ad curationem enim corporis tui omnia explorata sunt, quæ cum rerum effectu comperi (c), celeriterque com-

---

(a) In editione *Galenii* huic Libello censura adjungitur : *Liber magna ex parte ex Aetio desumptus, erroribus tamen plurimis scatens; quod videlicet de iis omnibus additamentis dici potest, quæ Opusculo ipsi adduntur in citata editione.*

(b) *Plures autem libros composuerunt Antonius Musa, & post eum Asclepiadæ duo, &c. Ita Galenus de compos. pharmac. sec. loc. Lib. V. cap. 4. Duos libros hæc Epistola memorat, alterum videlicet Cæsari inscriptum, in quo de singulis egit curationum generibus, alterum Mæcenati. Et honorificum sane Antonio fuisse putandum est, se a Mæcenate rogari, ut ea præciperet, quæ ad bene beateque vivendum ipsi essent necessaria.*

(c) *Abditas nimirum & morbum continentes causas, ut ait*
Cel-

complexus sum . Intueri ergo omnem medicinae rationem debebis . Namque ego diligenti cura, licet summa brevitare, comprehendere singula curationum genera, sicut proxime in eo libello (a) feci, quem Cæsari nostro coram te tradidi, quas curationes per temetipsum aestimare poteris : sapientibus enim ratio venire in consilium adsuevit . Omne itaque corpus hominum, pecudum, alitumque ex quatuor generibus constat, sed præcipue hominum, calido, frigido, sicco, & humido . Frigido enim continentur viscera, unde spiramus . Calore continentur anima, qua vivimus, idest qua vita sentimus . Sicca sunt ossa quæ vires faciunt ad sustinendum laborem . Humidus est sanguis, quo alitur vita . Per omnia enim viscera venæ currunt quæ sanguinem regunt . Sanguis animam, anima vitam sustinet : spiritus autem aeris est . Ossa nervis munita virtutem corpori præ-

---

Celsus (de medicina Lib. I. Præfat.), quas studiose contemplari *Antonius* debuerat in *Mæcenate*, si *Asclepiadis* sectam sibimetipsi in medendo proposuerat ; *celeriter* siquidem ea fuerat complexus, quæ ad *Mæcenatis ἰδιουχρησίαν*, ut appellant, referri potuissent .

(a) Vide priorem huic libello adjectam adnotationem .

præstant. Sanguis cum abundat valetudinem vi-
tiat. Ex eo nascitur sanies, quam in vulneri-
bus sectis videmus. Nascitur & pituita quæ
nauseam facit. Nascitur etiam bilis acida &
amara quæ dicitur mater morborum (a). Bilis
enim cum est, concitat calores. De pituita
perfrictio nascitur, quæ facit dolorem intesti-
norum, torsiones etiam, inflationemque, quæ
corpus extenuat (b). Sanguis autem a nimio
cibo nimiaque potatione incipit abundare, &
cruditate corrumpitur. Qui cum evacuatur ex-
tra cursum naturæ infert aliqua corpori vitia,
& in quacunque parte corruptus incubuit, fa-
tigat, & lædit (c). Nam sanguis animam quo-
que vitiat, & inde os hominis incipit fœte-
re (d). Cum est ergo integer sanguis animam
sine

(a) Morbi omnes hominibus ex bile & pituita oriuntur.
Hippocr. Περὶ Παιδων. Idem fere quod Anaxagora adscripsit A-
ristoteles 4. de part. anim. cap. 2. nimirum bilem, sive bilis
receptaculum acutorum morborum causam existere.

(b) Hippocr. Περὶ αἵρων, ὕδατων, τόπων: Pituitosis itaque
intestinorum difficultates fieri par est.

(c) Hippocr. Περὶ Φυσων: sanguis in alienum locum effu-
sus, mora computrescens in pus vertitur, neque sursum con-
scendere, neque infra subire potest. Vide & Celsum Lib. II.
cap. 7.

(d) Summis tum medicis tum philosophis in confesso est,
ε

sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremque fortius sustinere. At cum abundat, cumque calore animæ corrumpitur, fit sanies, tum & bilem atram concitabit, & calorem interdum ac frigus faciet, corporique universo languorem animæque malum odorem vel anhelitum faciet. Quo facilius igitur commodis valetudinis fruamur, & incommoda vitemus; prognostica, idest, præcurrentia vitia signis naturalibus cognoscamus necesse est, cognitaque emendemus, ne mortifera fiant (a). Quatuor igitur disponuntur corporis partes, cujus origo in capite est & thorace, deinde venter sequitur & vesica. Ita locorum istorum sinceratas notas cognoscemus. Hominis sani urina mane
alba

& humores, & omnino corporis temperaturam animæ actiones inalterare. Galen. de locis affect. Lib. III. cap. 7. Oris foetorem in morbis præsertim biliosis, aut in iis, qui a stomachi & ciborum vitio proficiscuntur, maxime attendendum esse quotidiana medicorum observatio demonstrat.

(a) Iis expletis, quæ ad hominis naturam & ad causas morborum præcipuas generatim pertinent, ad morbos ipsos propius considerandos Auctor accedit, seu potius ad ea symptomata, quæ morbum persæpe minantur; quibus si homo animum statim advertet, graviores morbos tuto potest præcavere. Sequentibus, in editione Galeni, hæc particula ceu titulus præponitur: *ex quibus membris sanitas vel infirmitas perpendatur.*

alba erit, & ante prandium rufa. Pransi rursus candida, item ante cœnam rufa (a). Nec ego tamen necessitatem prandendi imposui, sed magis urinam & tempora naturalia imposui (b). Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est, mane quieto corpore (c), deinde motus ipse & deambulatio urinam turbat, excitatque vesicam, ideoque coloratior fit. Quod si mane urina mutaverit colorem ostendit subesse vitium infirmitatis (d), quod tamen propriis indiciis intelligimus.

Cum enim a capite morbus oritur, solet capi-

(a) Scire autem licet integrum corpus esse cum quotidie mane urina alba, dein rufa est. Illud concoquere, hoc concoxisse significat: Celsus Lib. I. cap. 2.

(b) Pro necessitate prandendi, tempus una simul intelligit, quo prandit unusquisque; ideoque non absque ratione subdit tempora naturalia se imposuisse.

(c) Quietum vero corpus non est, si lecto tantum incumbat. In nervosis enim affectibus albida, imo aquea excernitur urina, quin tamen ex ea Medicus de sanitate ferre iudicium queat.

(d) Per vesicam prodeuntia inspicere oportet an sint qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime his similia, ea morbosiora. Sanis vero similia minime morbosa. Hippocr. Aphor. 39x. Aphorismus sane æque irridendus ac ille; si qualia purgari oportet, purgantur, confert, &c.

pititis dolor comparere, tunc & supercilia gravantur, tempora saliunt (a), aures sonant, oculi lacrymant, nares repletæ odorem non sentiunt. Cum ergo ex iis aliquid accidit, caput purgari oportet hac ratione. Hyssopi (b) aut cunilæ bubulæ (c) fasciculum cum aqua deferrefacias, inde aquam ore continebis, sed caput calide tractabis ut fluat pituita. Quod si quis negligit, capiet epiphoras oculorum (d) aut dentium vel aurium dolorem. Interdum etiam strumæ parotidesque nascuntur & alia vitia, quæ circa fauces cervicesque oriri solent. Item distillatio aut gravedo narium erit. Et interdum ulcera in capite nascuntur, aut etiam capilli defluunt. Cum autem a thorace morbus

na-

(a) Arteriæ videlicet, quæ per temporum regionem disseminantur frequentiori micant ictu, & majori sanguinis copia turgentes apparent.

(b) Hippocr. de vict. ration. Lib. II. *Hyssopum calidum & pituitam ducit.*

(c) Plin. Hist. natur. Lib. VIII. c. 41. Lib. XIX. c. 50. *Hæc apud nos habet vocabulum & aliud, satreja dicta in condimentariis genere. Ad duritiem jecinoris eam laudat Scribon. Largus (Comp. CXXIV.). Salmasius conelam sive cunelam vocavit; Dioscorides κότυλα; Ruellius cuniculam.*

(d) Præter Veteres, consule de epiphora seu oculo lacrymante *Institut. Chirurgicæ Heisterii. Part. II. Sect. II. cap. 53.*

nascitur, incipit caput sudare, linguaque fit crassior (a), aut os amarum, aut tonsillæ dolent. Oscitatio erit frequens, sine somno & quiete. Torpor membrorum, animi dolor, prurigo corporis, brachia manusque assidue intremiscunt, subitaque tussis arida & inquieta nascetur. Ex iis ergo cum aliquid acciderit, vitabis vitium grave, si vomueris (b) sive jejunos,

(a) *Gravior* legitur in edit. *Galenii*; idest fere graveolens, aut quæ loquelæ perficiendæ difficulter & graviter inservit. Verum cum *Antonius Musa* de thoracis & gulæ laborantis symptomatibus hic una simul disserat, *crassiorem* profecto linguam inter ea symptomata, potius quam *graviorem* adnumetandam censeo. In ranula enim *lingua tumet*, inquit *Hippocrates* (de morb. Lib. II. cap. 10.); quod & in angina ab *Aretæo* observatum fuit (de caus. & sign. morbor. acutor. Lib. I. cap. 7.).

(b) Optimum sane consilium, medicis summopere commendandum, etiam *prudentialibus*, quos non nisi urgente necessitate emeticum in auxilium vocare mavult *Gorterus* (Medicin. Hippocr. Aph. 116.). Non enim *Hippocratis* tempore solummodo vomitoria in frequenti usu fuerunt, verum & a Græcis & a Romanis ea semper utiliter adhibita vidimus, & quotidiana nos experientia docet, tutius, celerius, ideoque jucundius pertinacissimos quandoque morbos hac methodo solvi, quibus longa cæterum medicorum diligentia desideraretur, absque eo quod optatus sæpe eventus responderet. Nec in pectoris morbis quidpiam est ab emeticorum usu metuendum. *Celsus* enim vomitum iis *prodesse* observavit, quibus *pectus æstuat* (Lib. I. cap. 3.). In hæmoptoe emetica adhibuit *cl. Stoll* (Ratio medendi Pars VII.

nus, sive post cœnam, vel in balneo. Plus autem prodest si jejunos bilem ejeceris. Eam enim dicimus matrem morborum. Sed qui vomere nolunt, vel non possunt, quia stomacho laborant, decimo quoque die jejunando, omnino cibo se abstineant, quo factò vitium grande vitabunt. Nam frequenter vomendo, solet stomachus corrumpi (a). Quod si a ventre morbus orietur, hæc erunt signa: venter vertetur atque turbabitur, & sentiet crebros dolores; cibis & potio videbuntur amara. Genua succident, lumbi gravabuntur, intersclapium contrahetur, totumque corpus particulatim (b) gravabitur. Tardabuntur pedes, pigra fient crura, renes indolent. Et post hæc febriculæ incurrent. His itaque cognitis prima est abstinentiæ utilitas (c). Tum etiam medicamentis al-

---

VII. pag. 260.) ; in hæmophthisi *Gregorius* (Practical observations on the childbed fever), & *Whitbers* (Versuche v. Blutflüssen der Lunge ec.).

(a) *Istud (vomere) luxuriæ causa fieri non oportere confiteor . . . Commoneo tamen, ne quis, qui valeat & sanescere velit, hoc quotidianum habeat. Celsus Lib. I. cap. 3.*

(b) *Idest per partes.*

(c) *Fames enim plurimum potest in hominum natura, ad sani-*

alvum purgari oportebit, ut grave corpus levamentis adjuvetur. Quod si morbus major premere videbitur, adjicies alterum diem abstinentiæ (a), si tamen vires patientur, sin minus, quam levissimum sumes cibum, ut ovum sorbibile tantum, aut aliquid ovo simile accipias. Hoc qui negligunt, fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici; etiam ex eo nascuntur tertianæ, & quartanæ; fiunt podagrici, chiragricique; morbus etiam articularis hinc accidere solet. Quidam etiam fiunt amentes (b), quibusdam sanguis etiam erumpere e naribus solet. Oportet ergo occurri tam gravibus malis curatione prædicta.

A vesica qui nascuntur morbi hæc dabunt signa: pleni videbuntur, & cito saturari (c)
quos

---

sanitatem inferendam. Hippocr. τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς. Neque ulla res, addidit Celsus, magis adjuvat laborantem, quam tempestiva abstinencia (Lib. II. c. 16.)

(a) *Igitur, si quid ex his, quæ proposita sunt, incidit, omnium optima sunt quies & abstinencia: si quid bibendum, aqua; idque interdum uno die fieri satis est; interdum, si terrentia manent biduo (Celsus Lib. III. c. 2.)*

(b) *Quin etiam (nisi cura juvat) vitare cerebrum fertur, & integros illinc avertere sensus. (Seren. Samonic. de Medicin. Digest. & stom. medend. v. 5.)*

(c) *Lesio manca est; quin magis mihi probetur lesio altera;*

quos gravabit. Sequentur inflationes ventris, & crepitus crebri, videbuntur oscitare nec oscitabunt, sed tantum os diducunt; sequetur totius corporis stupor somnusque gravis quasi marcor; fiet urina livida (a) & vix erumpens. Tumescunt etiam veretra; inde & calculosi fient. Hæc vitia sic emendantur. Fœniculum & apium vino austero madefacito, vel etiam earum herbarum radices contere, & ex vini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe assidue, vel dauci semen, & myrtum ex aqua calida sume (b), vel cicer album sume non arietinum (c), madefactum vino, ut supra scri-

---

tera: & cito saturi sentiuntur; nam in eo quos gravabit præcipua observatio comprehenditur. Adnotavit quidem Celsus consortium quoddam, quod stomachum inter ac vesicam est, quæ excisa cancro laborat, ex quo consortio neque cibum retineri, neque si quis retentus est concoqui, neque corpus ali scripsit (Lib. VII. cap. 27.).

(a) Celsus Lib. II. cap. 4. Galenus de sanitate tuenda Lib. IV. cap. 4.

(b) Plura ex his in eodem morbo commendata vide apud Scribon. Largum Compos. CXLIV. CXLV. De vini autem cum aqua diversimode miscendi usu & præstantia apud veteres plura collegit eruditissimus Mercurialis (Variar. Lectio. Lib. I. cap. 18.).

(c) Veteres inter plurimas ciceris species, candidum cicer ad-

scripsi, ebibe, vel radicem asparagi, vel er-
 vum erraticum, vel serpillum decoque, ejus-
 que aquam vino mixtam bibe. Quæ qui ne-
 gligunt fiunt hydropici. Sequetur iis jecinoris
 & renum & vesicæ dolor. Fient quoque cal-
 culosi, stranguriam quoque sustinebunt, & ven-
 tris tumorem. Intueri autem oportet ægri vi-
 res, quomodo possit sustinere medicinam, &
 ita febrî & cruditati ejus adhibeatur. Fiunt er-
 go cataplasmata, quæ apta sint capiti, ventri,
 vesicæ, cruditati, frigori, calori, pro ut tem-
 pus exegerit. Uti autem ad hæc oportet rosa,
 aceto, vino, oleo irino; linguam ægri aspe-
 ram melle perfricari, vel menthæ folio. Reli-
 qua diligenti medico permittenda sunt, quia
 juxta morbos debet adhibere medicinam (a).
 Quoniam ostendi corporis sani & imbecilli no-
 tas per urinam denunciari, & adjeci curatio-
 num consilia, nunc & compositiones medica-
 mentorum adjiciam, unum ne nascantur cor-
 pori

---

adhibebant, quod *Columella punicum* appellavit, tum *cicer al-
 bum arietinum*, tum *arietinum rubrum*. *Punicum* seu candi-
 dum quod arietinum non est *Antonius* memoravit.

(a) In edit. *Galenii* iis quæ sequuntur, particula præponi-
 tur: *Prologus libri*.

b 2

pori vitia, alterum ut emendatio sanitatem reducat. Adversus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima. Primum est, decimo quoque die ut te abstineas a cibo & potione. Deinde postero die laveris, ciboque firmo uteris, qua re & observatione efficies, ne quid omnino vitii corpori tuo accidat, & perpetua sanitate sis tutus. Est & potio salubris, quæ omne corporis vitium eliminat, & valetudinem confirmat. Ejus potionis jam tecum habes compositionem, per annos enim complures, amicissime Mæcenas, cum Cæsare nostro pariter nos morari meministi, quo tempore hæc observando nunquam in ullum corporis languorem incidisti. Quo tempore nec nostrum Augustum quidquam molestioris incommodi passum esse nosti (a). Ita enim me tecum habebis, si libellum meum legendo sapius tractaris, qui plenius tibi me absente præstare consilium in omnibus poterit (b). Terentii E-
vel-

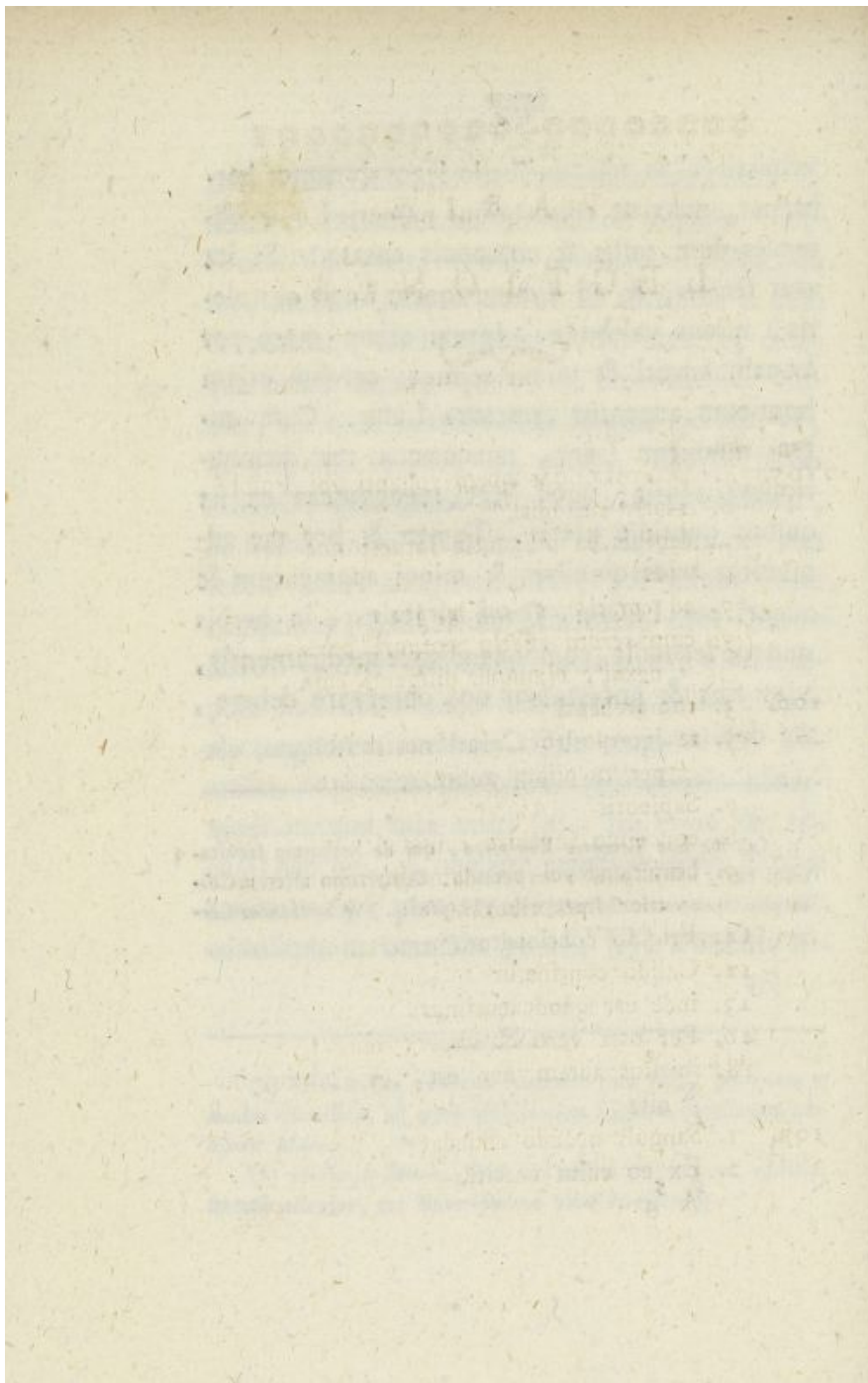
(a) Scilicet hac methodo Augustus usus fuit, postquam e morbo convaluit, ad quem debellandum frigidam curationem adhibuit *Musa*.

(b) Hactenus *Musa*. Quæ hic addita perleguntur, codicis fortasse alicujus, aut Exscriptorum vitio irrepserunt.

velpistii (a) in ultimo libello leges dynames herbarum, quas ut crescentibus numeris Lunæ observes dum tollis & componis curato. Si ita non feceris, & ad diminutionem Lunæ sustuleris, minus valebunt. Ipsum etiam mare per Lunam augeri & minui scimus, cerebra etiam hominum augentur crescente Luna. Cum autem minuitur Luna, unaquæque res deminutionem sentit, quod licet recognoscas ex iis quibus quotidie uteris. Tamen & per me admonitus scies omnibus & minui augmentum & augeri per Lunam. Quod si ita est, in herbis quoque legendis, componendisque medicamentis, vim ejus & potestatem nos observare debere, ne dubites.

(a) De hoc *Terentio Evelpisto*, qui de herbarum facultatibus egit, nullibi mentionem invenio. *Evelpistum* alterum Chirurgum memoravit *Celsus* (Lib. VII. præfat.) & *Scribonius Largus* (Composit. CCXV.).

V A R I Æ
L E C T I O N E S .

Pag.	lin.	
105.	4.	L IBELLUM quem roganti tibi promisi .
	6.	salutis custodiae
	...	debebis ea diligentia intueri qua scriptus est .
	7.	ad curationem tui corporis
	9.	cum rerum effectu corpori celeriter connexui . Namque diligenti cura
106.	3.	comprehensi
	5.	te interposito Cæsari nostro fecimus , quæ per te etiam æstimare poteris
	7.	Sapientis
	8.	consilium invenire consuevit
	9.	hominum vel pecudum aliorumque ex quatuor humoribus
	11.	Frigido continentur .
	12.	Calido continetur
	13.	inde est quod sentimus .
	16.	Per ossa vero & viscera venæ
	18.	spiritus autem aer est , ossa verius munita
107.	1.	Sanguis quando abundat
	2.	Ex eo enim nascitur
	b 4	

Pag.

- Pag. lin.
 107. 2. in vulneribus videmus: nascitur ex eo pituita
 4. nascitur ex eo bilis etiam acida
 6. enim ubi est, concitat calorem, pruritus: pruritus perfricationem, inde fiunt dolores intestinorum. oritur etiam inflatio, qua corpus extenditur ut rumpi videatur.
 11. cruditate corrumpi, qui quando vagatur
 12. infert vitia corpori
 13. parte corporis incubuerit, vitiat, fatigat, & lædit.
 14. Idem etiam animum vitiat, & inde os hominis incendit, incipitque exinde foetere. At quando est integer
 108. 2. fortiter sustinere. Quando abundat calor vel frigus, facit corporis languorem, vel malum generat odorem. Corpus enim hominis rationabiliter ex quatuor constat humoribus, sanguine scilicet, & phlegmate, & utraque cholera, quæ dominantur in suis locis. Sanguis virtus est circa cor. Cholera rubra in dextro latere in hepate, quod jecur vocamus. Cholera vero nigra in sinistro latere est in liene, qui græce splen dicitur. Phlegmatis autem alia pars in capite, alia in stomacho (a), alia in ve-

---

(a) Alii legunt *pulmone*.

Pag. lin.

108. 2. vesica est. Sanguis calidus est & humidus: cholera rubra, amara, viridis etiam, & sicca: cholera nigra acida, frigida est, & sicca: phlegma frigidum & humidum. Hæc omnia in suis temporibus crescunt: sanguis veris tempore, cholera rubra in æstate, cholera nigra in autumno, phlegma in hyeme. Isti humores dominantur sive per diem, sive per noctem. Sanguis dominatur ab hora noctis nona usque in horam diei tertiam, cholera rubra ab hora diei tertia usque in horam nonam: cholera nigra ab hora diei nona usque in horam noctis tertiam: phlegma ab hora noctis tertia usque in horam noctis nonam. Hi etiam habent respirationes per singulas partes corporis, sanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os & nares. Hi quatuor humores, per quatuor etiam dominantur ætates: phlegma cum parte sanguinis in pueris dominatur usque in annum xiiij, & exinde cholera rubra cum parte sanguinis dominatur usque in annum xxxv. vel quadragesimum: deinde a trigesimo quinto vel quadragesimo anno magna pars sanguinis dominatur usque in suam ætatem cum nigra cholera. Tales etiam faciunt mores in unoquoque homine. Sanguis enim facit pueros moderatos, blandos, & formosos: cholera rubra facit acutos, ingeniosos, & leves, ma-
ci-

Pag. lin.

108. 2. cilentos, comedentes multum, & ventres solubiles: phlegma facit compositos corpore, invigilantes, & intra se cogitantes, & canos cito producentes: cholera nigra facit subdolos, avaros, perfidos, tristes, seditiosos, & timentes. Qui habent virtutem calidam, dominantur in superiori parte: qui vero frigidam, in inferiori. Hi quatuor humores pulsus suos habent: sanguis facit pulsum plenum & humidum: cholera nigra tardum & segnem, cholera rubra tenuiorem, asperum, percutientem: phlegma honestum, plenum & æqualem. Isti humores sine se esse non possunt, sed in omnibus habentur ætatibus: si unus ex his minuitur aut decrescit, longam facit ægritudinem: simili modo, si augmentari cœperit, & si imperitum medicum habuerit, qui non intelligat, ex quo humore fiat ægritudo. Scias autem charissime frater Mæcenas, quia si fuerit culpa sanguinis ægritudo, da ei frigida, & sicca, & amara: quia sanguis calidus & humidus, & dulcis est: si vero cholera rubra, da ei frigida, & humida, & dulcia: quia cholera rubra amara est, & ignea, & sicca: si cholera nigra, da ei calida, & humida, & dulcia: quia cholera nigra acida est, & frigida & sicca: si ex phlegmate facta est ægritudo, da ei assidue dulce, calidum, & siccum: quia phlegma frigidum, & humidum,

- Pag. lin.
108. 2. dum, & salsum (a) est. Et quando hoc factum fuerit, perduces ad propriam sanitatem ægrotum (b).
7. Igitur ut facilius commodis fruamur
8. vitemus percurrentia vitia
10. cognitaque mortifera emendemus. Quatuor corporis partibus origo infirmitatis vel sanitatis ostenditur, capite, thorace, ventre, & vesica, quæ ita oportet cognosci.
15. Homines sani erunt, si urinam mane albam, ante prandium candidam, item ante cœnam roseam emiserint. Candida enim
109. 8. non est. Quod si mane mutaverit colorem
10. quod autem genus vitii, ita intelligemus.
12. Quando a capite morbus oritur, solet capiti dolor accidere, vel temporibus.
110. 3. lachrymantur
4. sentiunt. Ergo quando
- ... acciderit
6. coronæ burbulæ (c) fasciculum unum fervescere facias

Pag.

(a) Alii legunt *insipidum*.

(b) Hæc omnia nec *Musæ* nec Augusti tempora certissime redolent, neque doctrinis respondent, quibus epistola sese tantopere commendat.

(c) Alii legunt *barbuina*.

Pag.	lin.
110.	7. usque dum caput calidum habueris
	8. negligat eam, caveat epiphoras aut dentium
	11. etiam parotides nascuntur & vitia circa aures & cervicem oriri solent.
	12. 13. Interdum destillatio vulæ aut gravitas.
	15. Quando autem a thorace morbus oritur
111.	2. mammillæ (a)
	3. oscitatio sequitur sine
	4. gravitas & prurigo corporis aut dolor
	5. manusque intumescunt, subitque
	6. arida.
	8. vitium, si vomuerit
112.	1 - 2. Plus enim
	2. bilem projecerit.
	3 - 4. vomere volunt & stomacho laborant
	6. die abstineant, omne vitium evitabunt.
	8 - 9. si ex ventre morbus oritur, hæc sunt signa
	9 - 10. uritur (b) & turbatur, & sentit dolorem, ut cibus & potus amara videantur;
	11 - 12. Genua subsidunt
	12. inter scapulas contrahitur
	13 - 14. particulariter gravescit. Tardantur pedes, graves sunt
	15. Et incurrunt febriculam.
	17. medicamentis satis est alvum purgare
	Pag.

(a) Alii legunt *maxilla*.

(b) Alii *vertitur*.

- Pag. lin.
113. 3. alterum diem in abstinentia
 5. quam maxime levissimum sumant
 6-7. ovo simile. Hæc
 7. qui neglexerint
 8. dysenterici, & nascuntur
 10-11. in articulis accidere
 12. quibus etiam solet sanguis a naso erumpere
 13. Oportet autem custodire & emendare vitium.
 15. In vesica qui nascitur morbus, hæc habet signa
 16. videntur, & cito saturi sentiuntur. Frequenter sentiuntur inflationes ventris & strepitus
114. 2-3. nec oscitant — diducunt
 5. macri corporis sit — & vix erit (a).
 6. etiam verenda
 8. austero madefactum, vel etiam radices eorum conterens cum vini
 10-11. calidæ, vel dauci semen & myrtæ pusillum tritum cum vini cyathis duobus & tantumdem aquæ calidæ, vel cicer album madefactum cum vino
115. 1. radices asparagi vel orobum
 3. in aqua vino mista & bibe
 4. Sequitur & jecoris

Pag.

(a) egerisur.

Pag. lin.

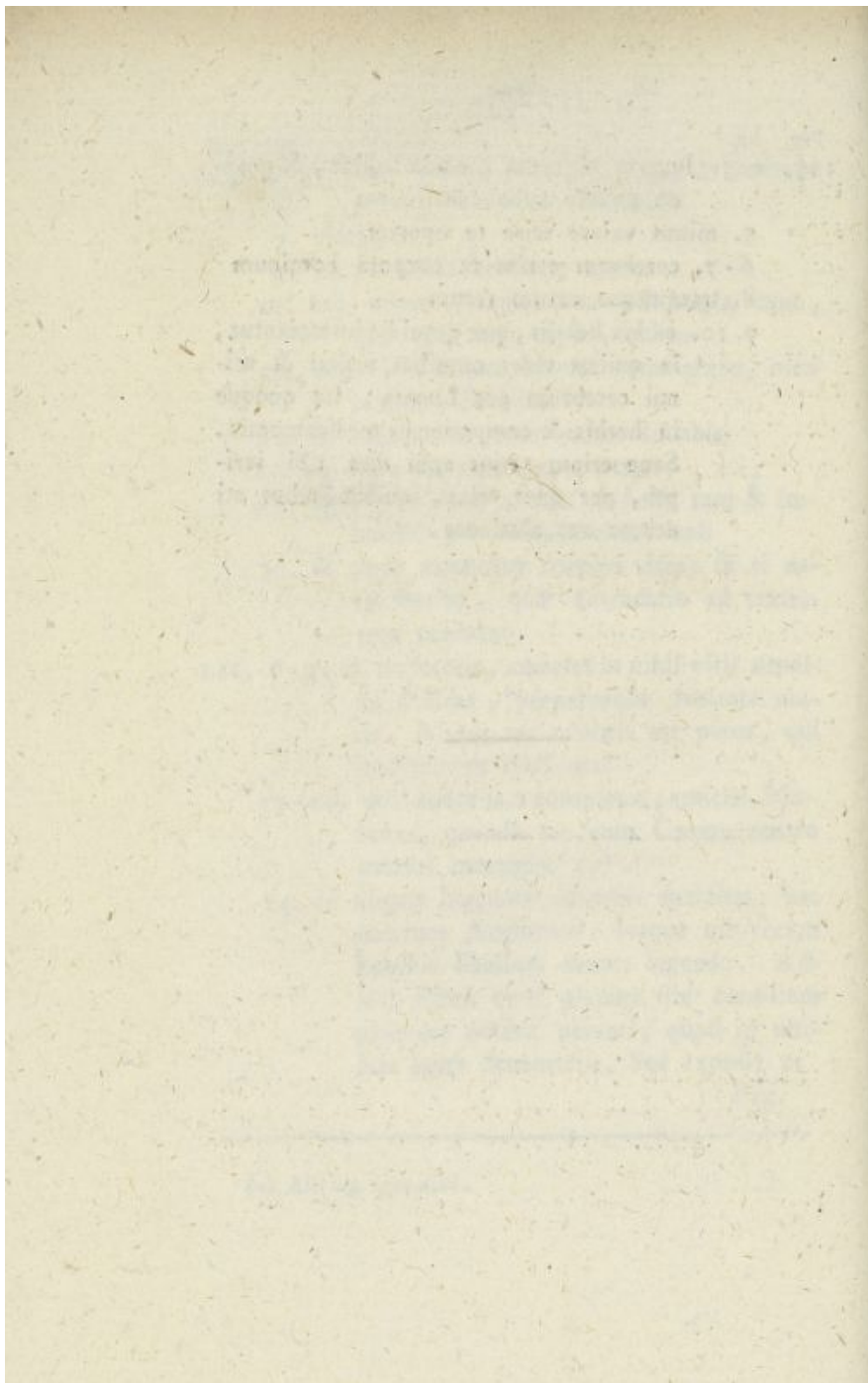
115. 5-6. fiunt quoque calculosi, sequitur & stranguria, & venter tumescit.
7. vires, ut
9. ita & febris cruditate careat.
10. Sed etiam cataplasmata adhibenda sunt, quæ apta sint capiti, vesicæ
12. erit. Uti etiam oportet roseo aceto, oleo violato, & irino
13. & linguam asperam melle fricabis
15. 16. quia morbus acutus est.
17. Quoniam petenti tibi corporis sani & imbecillis per urinam notas dedi
20. & unde nascantur corpori vitia: & si nata fuerint, quæ emendatio ad sanitatem perducatur.
116. 6-7. si sic feceris, oportet ut nihil vitii omnino accidat, perpetuaque sanitate utaris. Altera res salubris est potus, qui lenitudinem confirmat
- 11-12. per annos jam completos, amiciss. Mæcenas, quando me cum Cæsare nostro morari meministi (a).
14. in aliquo languore corporis decidisse: nec nostrum Augustum. Itaque me tecum habebis libellum meum legendo. Adjeci etiam quod plenius tibi consilium præstare poterit petenti, quod in ultimis leges dynamidiis. Sed expedit ut
- Pag.

(a) Alii leg. *invenisti*.

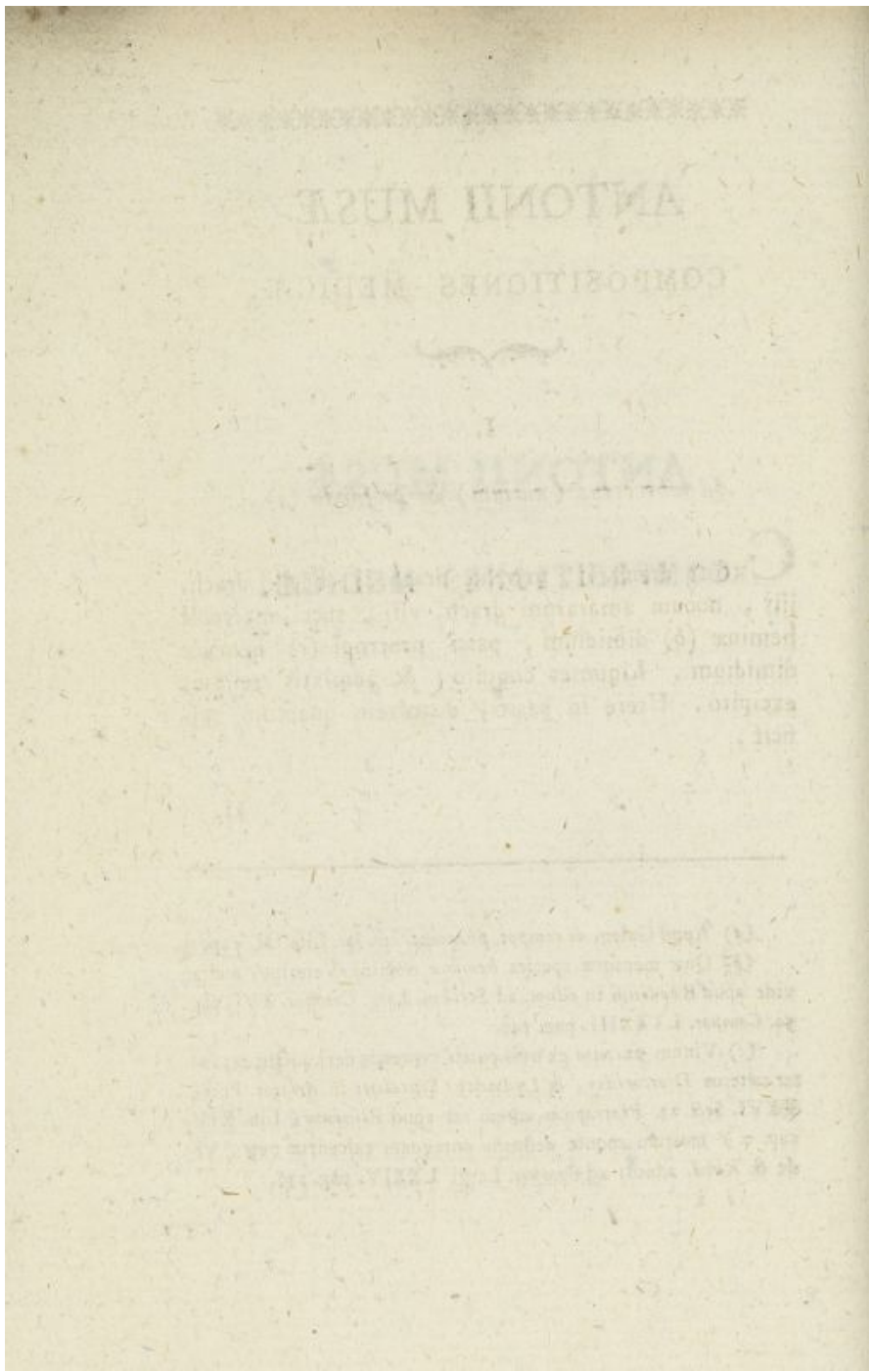

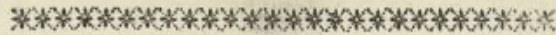
- Pag. lin.
117. 2. 3. Lunam observes quando tollere, & quando ponere velis curationem
5. minus valere scire te oportet
6-7. cerebrum etiam & corpora hominum
8. unaquæque earum rerum
9. 10. ex his hostiis, quæ quotidie immolantur, in quibus vides omnibus augeri & minui cerebrum per Lunam, ita quoque in herbis & componendis medicamentis. Sane etiam totius anni dies tibi scripsi, per quos scias, quibus rebus uti debeas aut abstinere.
-

ANTONII MUSÆ

COMPOSITIONES MEDICÆ.

ANTONII MUSÆ

COMPOSITIONES MEDICÆ.

I.

Ad abscessus (aurium) in profunda (a).

CROCI drach. ij, myrrhæ drach. ij, bdellii drach. iij, nucum amararum drach. viij, succi marrubii heminæ (b) dimidium, passi protropi (c) heminæ dimidium. Liquores coquito, & admixtis reliquis excipito. Utere in passo, dissolvens quantum sufficit.

II.

(a) Apud Galen. *de compos. pharmac. sec. loc.* Lib. III. cap. 1.

(b) Quæ mensuræ species *heminæ* nomine Veteribus audiat vide apud Rhodium in *adnot. ad Scribon. Larg. Compos. XVI.* pag. 54. *Compos. LXXXIII.* pag. 149.

(c) Vinum *passum* ex uvis passis expressis fieri auctor est inter cæteros Dioscorides, & Ludovicus Septalius in *Aristot. Probl. XXVI. Sect. 23.* *Protropum* autem est apud Plinium (Lib. XIV. cap. 9.) mustum sponte defluens antequam calcetur uvæ. Vide & Rhod. *adnot. ad Compos. LXXIV.* pag. 136.

II.

Alia ad idem (a).

Croci, myrrhæ, castorii, centaureæ, singulorum drach. ij, spumæ nitri drach. j, amygdalarum amararum depuratarum drach. viij, succi helxines sesquisextarium, passi protropi sesquisextarium (b), Composito ac utitor ut dictum est.

III.

Ad narium polypos (c).

Atramenti sutorii partem unam, sandarachæ partem unam; trita insuffla.

IV.

Exacuens visum, faciens & ad glaucedinem (d).

Fellis perdicis sylvestris partem unam, in alio exemplari succi herbæ perdicii, aliqui succi centaureæ partes iij; mellis attici tantundem.

V.

(a) Ibid. apud Galen.

(b) Quid sextarius Veteribus fuerit vide in adnot. Rhod. loc. cit. *Composit.* CXXVII. pag. 201.

(c) Galen. loc. cit. Lib. III. cap. 3.

(d) Ibid. Lib. IV. cap. 7.

V.

Alia ad idem (a).

Fellis gallinæ veteris partem unam, succi centaureæ partem unam, mellis attici partes tres. Facit ad glaucedines.

VI.

Ad suffusiones (b).

Fellis hyænæ (c) drach. unam, fellis ursi drach. ij, opobalsami drach. ij, salis fossilis drach. unam, croci drach. unam, myrrhæ drach. unam, mellis attici cyathos duos, succi sceniculi cyathos ij.

VII.

Ad pilos pungentes in palpebris enascentes, trichiasim appellant Græci (d).

Fel aviculæ, quæ cinædus (e) appellatur, & aciniti dimidium ejus, mixta reponito. Usu vero exigente, evulso pilo locum ex pharmaco illinito.

VIII.

(a) Ibid.

(b) Ibid.

(c) Hanc substantiam laudavit *Plinius* ad caligines & suffusiones Lib. XXVIII. cap. 8. Vide etiam *Scribon. Larg. Compos. XXXVIII. tum & Rhodium in adnotat.*

(d) Ibid.

(e) Avem hanc, quam *Buffonius* describit sub nomine

i 3

Sit-

VIII.

Alia ad idem (a).

Fel piscis phagri, & aconiti dimidium, cum squama ferri lota, adipe subjcito: atque his amygdalini olei parum adjicito, & sanguinis vespertilionis quantum suffecerit. Deinde mixtis & repositis utitor ut dictum est.

IX.

Ad parvos instar hordei oblongos circa pilos palpebrarum abscessus, crithas, & posthias Græci appellant (b).

Galbani partem unam cum exiguo nitro mixtam imponito.

X.

Sittelle (Hist. naturel. des oiseaux Tom. X. in 12. pag. 194.) Linnaeus autem vocat Sittam veatricibus nigris (Syst. natur.), Itali appellant raparino, Bononienses autem smaltarolo, ex eo quia repit per arbora, & amplum niduli foramen creta obturat. Cum insectis ipsa vescatur, & pingui terra tum & stercore plurimum delectetur, motu autem perenni incedat agilique, nil est demirandum, Antonium Musam ejus fele in trichiasi usum fuisse. Felici sane eventu avem hanc semel vidi; raro enim a Patavinis Villicis eam reperiri nuntiatum est. Ejus abdomine dissecto, stomachum & intestina amarâ bile redundare animadverti. Cæterum corporis habitus descriptioni respondet, quam publici juris fecit Buffonius, longitudine excepta, siquidem longa erat poll. 5, lin. 4; rostrum autem lin. 8.

(a) Ibid.

(b) Ibid.

X.

Alia ad idem (a).

Ceram, & misyos crudi parum admisceto. Faciunt & ficus aridæ in vino mulso coctæ & tritæ, exiguo simul galbano contrito. Facit & farina hordeacea in vino mulso cocta ac trita, itidem exiguo galbano simul contrito.

XI.

Ad Aphthas (b).

Fructus myricæ drachmas sex, aluminis scissi drachmas duas, oleo excepto admove.

XII.

Alia maxime in Pueris (c).

Rhoen rubrum tritum melle mixtum illinc. Aut
adi-

(a) Ibid.

(b) Ibid. Lib. VI. cap. 4.

(c) Postquam Galenus (ibid.) duas hasce Musæ compositiones retulit, addit; hæc cum scripserit Crito &c. ex quo fortasse opinari quis posset eas Critoni potius quam Musæ debere. Verum, si quid video, Musæ & Asclepiadarum compositiones collegit insimul Crito, ut & Asclepiadæ ipsi, & alii ejus ætatis Magistri, qui suis alienas compositiones interponebant.

adipem suillum, & mel liquefacta. Præbeto eis etiam gargarissando lac asinum. Quod si multa saliva feratur, gallam & solanum aceto diluta gargarissare facito: aut violas albas siccas cum melle tritas illinito.

XIII.

Ad vocem interceptam (a).

Brassicæ viridis cauliculos depuratos manducandos præbe, & quod instar pælearum exsuccum est, expuere jube, succum vero deglutire.

XIV.

Alia ad idem.

Brassicæ succum cum melle coctum delingendum exhibe: auxiliatur confestim.

XV.

Alia ad idem.

Succi eryngii in aqua cocti heminas duas excipito,

(a) Tres quæ sequuntur compositiones acceptas nos referre *Asclepiadi* cuidam debemus, teste *Galeno* (*de Compos. pharmac. sec. loc. Lib. VII. cap. 2.*), qui eas in secundo libro internorum quæ *Mnasoni* inscribit memoravit. *Asclepiadem* hunc post *Musam* vixisse necesse est, & unus fortasse ex iis, de quibus *Galenus* ipse *Lib. VI. cap. 4.* loquutus est.

to, & succi ficuum in aqua coctarum tantundem, his adde gummi subtilissime dissoluti drach. viij: coquito diligenter ad arteriacæ spissitudinem, & inde cubitum ituris ad cyathi mensuram delingendum præbe.

XVI.

*Dolorem sedans. Facit ad destillationem,
& vocem interceptam (a).*

Opii, myrrhæ, seminis hyoscyami, singulorum drach. duas; singula in cicutæ decocto macerato ac diligenter terito, & ex mixtis catapotia (b) ervi magnitudinē formato, & duo ex ipsis ante somnum dato.

XVII.

Alia facit ad hæmopticos (c).

Seminis hyoscyami albi drach. octo, nardi indicæ drach. sex, croci drach. quatuor, opii, amyli, anisi, singulorum drach. duas: rubricæ lemnicæ drach.
u-

(a) *De Compos. pharm. sec. loc. Lib. VII. cap. 2.*

(b) *Quid Catapotium vide in Rhod. ad Composit. LXXVII. pag. 152. Uti vero Scribonius Globulos quandoque dixit, alias vero Catapotia; ita & Antonius hic catapotia ervi magnitudine scripsit; in aliis autem Composit. nucis tantum aut ervi magnitudinem designavit.*

(c) *Ibid.*

unam, cum aqua catapotia ervi magnitudine formato, ac utitor uti dictum est.

XVIII.

*Alia delingibilis ad tusses extremas
& inveteratas (a).*

Vini Falerni sextarium unum, mellis attici libram unam, coquito assidue agitando, cum ramulis rutæ: dato inde mystrum. Facit & ad stomachicos.

XIX.

Confectio Proxeni ad tusses inveteratas, & valde diu durantes humectas affectiones, appellatur symphonos, & lexopyretos, idest optime sedans febrem. Hac usus est Antonius Musa (b).

Piperis albi, opii, cardamomi, singulorum drachmas octo: croci, sulphuris vivi, myrrhæ, seminis hyoscyami albi, singulorum drachmas quatuor: mellis cocti sexuncem. Datur nucis ponticæ magnitudine cum aquæ mulsæ cyathis tribus.

(a) Ibid.

(b) Ibid.

XX.

*Antonii Musae panacea. Usus est ea Diotas jatra-
liptes. Facit ad eos, qui per circuitum a rigore
infestantur, delet febres antiquas, ac reliquos
morbos. Facit ad tussim veterem, phthisicos,
sanguinem reiectantes, suppuratos, dyspnoicos, con-
vulsa, rupta, inveteratas inflammationes, spleni-
cos, hydropicos inveteratos, caliacos. Extrahit
lapides e renibus. Probe cit urinam. Prodest o-
mnium reptilium plaga, & ad lethalia venena,
& ad omnem materiam venenosam ac corruptoriam
vim habentem (a).*

Piperis albi aut longi drach. viij, seminis hyo-
scyami albi, cinnamomi, cardamomi, myrrhae, thu-
ris, singulorum drach. xij: opii, croci, utriusque
drach. x: sulphuris vivi drach. vj: costi, aristolo-
chiæ longæ, corticis mandragoræ, aut ipsorum ma-
lorum vel foliorum, euphorbii, singulorum drach.
iij. mellis attici costi quod satis est. Datur iis qui
per circuitum infestantur, magnitudine nucis ponti-
cæ, reliquis pro viribus.

(a) Ibid. Lib. VII. cap. 5.

XXI.

Eclegma ad dyspnoicos (a) .

Asellorum sub hydriis nascentium sextarium unum in vas fictile conjicito, & ad prunas torreto: inalbatos autem terito, ac melle cocto excipito: & ante cibum mystrum delingendum dato.

XXII.

Alia ad idem (b) .

Scyllæ crudæ succum exprimito, eique parum mellis attici mensuram addito, & ad prunas admota coquito. Dato inde ante & post cibum mystri mensuram.

XXIII.

Confectio hepatica (c) .

Succi cichorii cyathum unum cum aquæ calidæ cyathis tribus dato, mellis attici cochleario addito. Aut filicis vel anethi succi cyathum unum cum aquæ

(a) Ibid. Lib. VIII. cap. 6.

(b) Ibid.

(c) Ibid. Lib. VIII. cap. 8. Hanc quoque præparationem ab *Asclepiade* accepit *Galenus*. Vide quæ adnotavimus ad *Compositis*. XIII.

quæ mulsæ cyathis tribus dato. Aut picridis recentis, aut seridis recentis succi cyathum unum cum aquæ mulsæ calidæ cyathis tribus.

XXIV.

Ad hydropicos (a).

„Musa vero cataplasma ad ipsos præparavit ex elaterio, staphide sylvestri, hyssopo, felle tauri, æqualibus partibus ipsorum ficibus contusis exceptis.

XXV.

Nephritica (b).

Fructuum pini, qui pityides vocantur, tusorum, & cribratorum drach. xx: seminis papaveris albi, tragacanthæ, utriusque drach. ij, nardi celticæ, croci, anisi decorticati, radices dauci cretici, singulorum drach. j: costi obol. iij: præpara cum protropo, & repone in pyxide. Da nucis ponticæ magnitudinem cum protropi cyatho uno, & aquæ calidæ cyathis duobus.

(a) Ibid. Lib. IX. cap. 3.

(b) Ibid. Lib. X. cap. 1.

XXVI.

XXVI.

Nephritica (a).

Seminis cucumeris sativi tostī drach. iij, seminis malvæ drach. v, nucum pinearum drach. vj, seminis apii drach. viij, seminis lini drach. unam, amygdalarum amararum mundatarum drach. jx : excipe passo, & exhibe ut prædictum est.

XXVII.

Alia (b).

Aluminis scissi, aloes, myrrhæ, chalcanti, singulorum pondo denarium sex : croci, crocomagmatis, singulorum pondo denarium trium, cytinorum pon-

(a) Ibid.

(b) De Compos. medic. per genera Lib. V. cap. 12. Exstat quoque hæc compositio apud Oribasium (Synops. ad Eustach. lib. III. de pastillis) hac de ratione conscripta. *Musæ. Aluminis scissilis, aloes, myrrhæ, singulorum drach. sex, croci, crocomagmatis, æris combusti, atramenti sutorii, capitulorum Punici mali, singulorum drach. sex vino mulso excipe.* Legitur quoque apud Marcellum (de medicamentis Cap. VIII. pag. 98.) *Descriptio Musæ collgrii, aluminis schisti ꝑ xviiij, aloes ꝑ xviiij, myrrhæ ꝑ xviiij, croci ꝑ jx, crocomagmatis ꝑ ix, chalcanti ꝑ xviiij, mali granati caliculorum semunciam, quæ trita diligenter ænomelite confundes & colliges & formabis.*

pondo denarium iij: mulsa ex falerno facto excipiuntur.

XXVIII.

Alia (a). An ejusdem varietas?

Pastillus Musæ: aluminis scissilis, aloes, myrrhæ, atramenti sutorii, singulorum drach. duæ, thuris drach. octo, capitulorum punici mali drach. decem, gallarum immaturatarum drach. octo, passi quantum satis est.

XXIX.

Medicamentum siccum ad stomachi inflationem, & dolorem & inediam; movet urinam: ideoque facit & ad hydropicos, & jecur durum habentes, auriginem, quam quidam regium, quidam arquatium morbum vocant. Refertur in Musam Antonium. Recipit autem hæc (b):

Aloes P. assis trientem, croci, cinnami, nardi, syriacæ spicæ, asari, xylobalsami, mastiches Chiæ, singulorum P. vj. Tunditur & vitro reponitur. Dantur cochlearia duo vel tria ex aquæ cyathis tribus.

XXX.

(a) Oribas. *de loc. affect. curand.* Lib. IV. cap. 127.

(b) Inter Scribonii Larg. *Compos. medicas.* Compos. CX. Cap. XXV. pag. 66. Apud Marcellum (*de medicamentis* Cap. XX.) legitur aloes denarios v., tum singulorum denarios senos.

XXX.

Ad dysentericos (a).

Aluminis, aloes, myrrhæ, atramenti sutorii, singulorum sexuncia, maliconii, crocomagmatis, singulorum drach. vj. excipe vino.

XXXI.

*Antidotus Musæ, prodest quartanis data ante
accessionem ex vino nucis avellane
quantitate (b).*

Capit Cyperi drach. unam gr. xvij, thuris, mastiches, myrrhæ, gentianæ, hyosciami singul. drach. vj, opii, croci, sing. drach. iiij. minus granis vij. Euphorbii, aristolochiæ longæ sing. drach. j. scrupul. j, mandragoræ drach. j. scrup. j, mellis attici aut sacchari, quod satis est.

(a) Paul. Ægineta *de re medica* Lib. VII. Cap. XII.

(b) Ex Nicol. Myreps. *dispensator. medic.* Sect. I. Antid. CLXXXIII. Legitur hæc compositio & in *Antidor.* Nicol. Ven. apud Junctas 1570. cum Mesue aliorumque operibus edito, & in eam M. Platerii Gloss. ubi Musæ ennea compositio vocatur.

XXXII.

XXXII.

*Antidotus Musæ conferens mirifice hydropicis, jecino-
rosis, nephriticis, difficultate urinæ laborantibus,
ischiadicis, rigore correptis, quartanis & articu-
lorum dolore laborantibus, Recipit :*

Piperis drach. xvj. scrup. i. croci, hyoseyami
singulor. hexag. duo (a), thuris masculi, gentianæ,
aristolochiæ rotundæ, euphorbii singulor. hexag. u-
num. Terantur & cribrentur simul. Opium cum
melle solve, & da febricitantibus cum hydromelite.
Si volueris adjice myrrhæ drach. unam minus gra-
nis quatuor. Paratam repone in vase. Detur ex ea
hexagium unum (b).

XXXIII.

Ad vesicæ morbos vitandos (c).

Fœniculum & apium vino austero madefacito, vel
etiam earum herbarum radices contere, & ex vini
cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe
adsidue; vel dauci semen, & myrtum ex aqua ca-
lida sume; vel cicer album sume non arietinum,
ma-

(a) Quid sit hexagium vide in *Lexico medico Castelli*.

(b) Ex Nicol. Myreps. *Dispensat. De antidot. Sect. I. cap.*
292.

(c) In opusculo *de tuend. valet. ad Mæcen.*

madefactum vino, ut supra, ebibe; vel radicem asparagi vel ervum erraticum, vel serpillum decoque, ejusque aquam vino mixtam bibe.

Hæ sunt compositiones, quas mihi colligere datum fuit. Quod si eas cum cæteris Veterum medicaminibus comparemus, neque rerum copia, neque earum nimia varietate confartas perspiciet unusquisque; ita ut *Musam Antonium* simpliciori fortasse medicina usum fuisse jure conjectari possimus, quam cæteri ejus ætatis Magistri. De qua simpliciori medendi methodo, ut supra innuimus, certiores procul dubio fuisset, si omnia, quæ tantus Vir aut de morborum humani corporis affectionibus curandis, aut de medicaminibus rite componendis protulit, temporis edacitati superfuissent.

IN-

I N D E X.

I. <i>E</i> PISTOLA nuncupatoria - -	Pag.	3
II. <i>P</i> ræfatio - - - - -		13
III. <i>D</i> e vita & scriptis Vincentii Beni- nii <i>C</i> oloniensis - - - - -		21
IV. Vincentii Beninii <i>d</i> e Antonio Musa -		43
V. Antonii Musæ <i>f</i> ragmenta - - - -		91
1. <i>D</i> e Antonii Musæ <i>f</i> ragmentis -		93
2. Antonii Musæ <i>l</i> ibellus <i>d</i> e <i>t</i> uen- <i>d</i> a <i>v</i> aletudine <i>a</i> d <i>M</i> acena- <i>t</i> em - - - - -		105
3. Antonii Musæ <i>c</i> ompositiones <i>m</i> e- <i>d</i> icæ - - - - -		131